

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΙΧΘΥΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: Τουρισμός και κλιματική αλλαγή
(απόψεις εργαζομένων στον τουρισμό στο Δήμο Λοκρών)
Ευάγγελος Σεραφείμ Νέστωρας

ΒΟΛΟΣ 2024

UNIVERSITY OF THESSALY
DEPARTMENT OF ICTHYOLOGY AND AQUATIC ENVIRONMENT
DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION

JOINT POSTGRADUATE STUDIES PROGRAMME
«EDUCATION FOR SUSTAINABILITY AND THE ENVIRONMENT»
JOINT POSTGRADUATE MASTER'S THESIS

Topic: Tourism and climate change
(opinions of tourism workers in the Municipality of Lokre)

Evangelos Serafeim Nestoras

VOLOS 2024

© ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, 2022 Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (Μ.Δ.Ε.), η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον και τα λοιπά αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και της φοιτήτριας, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου εκπονήθηκε η Μ.Δ.Ε. καθώς και τον Επιβλέποντα Καθηγητή και την Επιτροπή Αξιολόγησης.

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Ματσιώρη Σ., Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Επιβλέπων

Δρίτσας Σ., Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Μέλος

Παρασκευόπουλος, Μέλος

ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

Την παρούσα διπλωματική εργασία την αφιερώνω σε όλους αυτούς που με στηρίζουν σε κάθε μου βήμα. Δάσκαλοι, οικογένεια, φίλοι.

EYXAPIΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά όλους αυτούς που χωρίς τη συμβολή τους δεν θα έρχονταν εις πέρας ποτέ το ερευνητικό κομμάτι. Ιδιαίτερα ευχαριστώ την οικογένεια μου για την συνεχή ενθάρρυνση και ηθική υποστήριξη στη διάρκεια των σπουδών μου.

Βόλος, Φεβρουάριος 2022

Περιεχόμενα

Περίληψη	8
Εισαγωγή	9
1.Κεφάλαιο 1 ^ο : Τουρισμός	12

1.1. Εννοιολογική προσέγγιση του τουρισμού	12
1.2.Επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον	15
1.2.1. Τουρισμός και εκπομπές άνθρακα	15
1.2.2.Ξενοδοχεία και κατανάλωση ενέργειας	16
1.2.3 Ξενοδοχεία και κατανάλωση νερού	17
2.Κεφάλαιο 2ο: Κλιματική αλλαγή	18
2.1.Εννοιολογική προσέγγιση	18
2.2.Κλιματικές επιπτώσεις	19
2.3.Περιβαλλοντικοί παράγοντες	20
2.4.Τουρισμός και κλιματική αλλαγή-Συσχέτιση των δύο όρων	22
2.5.1.Άμεση επίδραση	24
2.5.2.Δείκτες	25
2.6.Έμμεση επίδραση	27
2.6.1.Ακραίες καιρικές συνθήκες	27
2.6.2.Χιόνι	29
3.Κεφάλαιο 3ο:Υπερθέρμανση του πλανήτη και κλιματική αλλαγή στην Ελλάδα	30
3.1.Κλιματική αλλαγή στην Μεσόγειο	30
3.2.Κλίμα της Ελλάδας	31
3.3.Ερευνητική επισκόπηση	32
Ερευνητικό μέρος	36
4.Κεφάλαιο 4ο: Ερευνητική Μεθοδολογία	36
4.1. Αναγκαιότητα και σπουδαιότητα της έρευνας	36
4.2. Σκοπός της έρευνας και Ερευνητικά ερωτήματα	36
4.3.Ποιοτική έρευνα	37
4.4.Ποιοτική συνέντευξη	38
4.5.Θεματική ανάλυση	40
4.5.1.Στάδια θεματικής ανάλυσης	40
4.6.Θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων	41
4.7.Χρόνος υλοποίησης της έρευνας	43
4.8.Συμμετέχοντες στην έρευνα -δείγμα	43
4.9.Σχεδιασμός-Διαδικασία	44
4.10.Δεοντολογία	45
4.11.Υλικό-οδηγός συνέντευξης	45
4.12.Προβλήματα που αντιμετώπισε η έρευνα	46
5.Κεφάλαιο 5ο: Αποτελέσματα και συζήτηση	47
5.1.Κατηγορίες ανάλυσης	47

5.2.Ανάλυση αποτελεσμάτων- συζήτηση	47
Abstract	77

Περίληψη

Η οικονομική ανάπτυξη, η εκβιομηχάνιση και η αυξημένη αστικοποίηση οδηγούν στην υπερθέρμανση του πλανήτη και στην κλιματική αλλαγή με αποτέλεσμα τη μείωση των φυσικών πόρων και επηρεάζοντας βασικά αγαθά απαιτούμενα για τη διατήρηση της ζωής όπως το περιβάλλον, η υγεία, η παραγωγή τροφίμων και η

δυνατότητα πρόσβασης σε νερό. Με την αφθονία τροφίμων και νερού σχετίζεται ρητά ο τουρισμός με αποτέλεσμα να επηρεάζεται άμεσα από την κλιματική αλλαγή. Η άνοδος της στάθμης του νερού, οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές και οι καύσωνες είναι αποτέλεσμα της υπερθέρμανσης του πλανήτη και της κλιματικής αλλαγής. Στις τουριστικές περιοχές η περιβαλλοντική ρύπανση επηρεάζεται λόγω τουρισμού.

Σκοπό της παρούσας εργασίας αποτελούσε η διερεύνηση της επίδρασης που σημειώνει η κλιματική αλλαγή στη βιομηχανία του τουρισμού. Υλοποιήθηκε μία ποιοτική έρευνα με χρήση θεματικής ανάλυσης και για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκε κατάλληλα μια ημιδομημένη συνέντευξη αφού προωθήθηκε σε επιλεγμένα άτομα στην περιοχή του δήμου Λοκρών και επιχειρεί να διερευνήσει τις κοινωνικές αναπαραστάσεις αυτών καθώς συσχετίζεται ευθέως η ζωή τους με την τουριστική οικονομία και διατηρούν σχέση εξάρτησης με την πορεία αυτής αμιγώς. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό.

Λέξεις κλειδιά: κλιματική αλλαγή, τουρισμός, υπερθέρμανση

Εισαγωγή

Περιλαμβάνει ο τουρισμός μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων που συσχετίζονται με την περιήγηση και τη διαμονή πέραν της μόνιμης αυτών κατοικίας και του περιβάλλοντος

καθενός. Το χρονικό διάστημα της παραμονής κάποιου προσώπου που είναι μικρότερο του έτους, σε κατάλυμα εκτός της πόλης όπου εντοπίζεται η μόνιμη αυτού κατοικία απαιτείται για το χαρακτηρισμό τουρισμός (Scott et al, 2019). Διακρίνονται ποικίλες μορφές τουρισμού που κατατάσσονται στη βάση παραγόντων όπως: φύση των τουριστών, τύπος του προορισμού, διάρκεια διαμονής, σκοπός της επίσκεψης. Ο μαζικός ή συμβατικός τουρισμός και ο εξειδικευμένος ή εναλλακτικός τουρισμός συνιστούν τις δύο βασικές τουριστικές κατηγορίες.

Η επίδραση του καιρού στους πόρους, την πανίδα και τη χλωρίδα μίας συγκεκριμένης περιοχής, ενδεχομένως να συγκροτήσει ένα περιβαλλοντικό πλαίσιο μοναδικό που αξιοποιείται για να προσφέρει σπουδαία έλξη στον τουρισμό. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, περιοχές στις οποίες εμφανίζονται καιρικές συνθήκες καταστροφικές, είναι ακατάλληλες για το μαζικό τουρισμό. Συχνά ο επισκέπτης επηρεάζεται από τον καιρό. Δηλαδή εάν ο καιρός ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του απολαμβάνει την περιοχή εντονότερα και επιθυμεί να συνεχίσει να την επισκέπτεται. Έτσι λοιπόν μέρη της βιομηχανίας του τουρισμού που στηρίζονται στο κλίμα (δραστηριότητες στο νερό και στην παραλία) αντικρίζουν και αυτά ενδεχόμενες προκλήσεις κερδοφορίας. Υφίσταται λοιπόν καλά παγιωμένη η συγκεκριμένη αλληλεξάρτηση αναψυχής και καιρού (Tseng & Huang, 2017).

Προκειμένου να διερευνηθεί το θέμα, στην αφετηρία στην διπλωματική εργασία υλοποιήθηκε ανασκόπηση των κυριότερων όρων, ενώ επίσης πραγματοποιήθηκε μία ποιοτική έρευνα στην περιοχή του Δήμου Λοκρών. Συνοπτικά παρουσιάζεται παρακάτω μία σύνοψη των κεφαλαίων ως εξής:

Στο πρώτο με τίτλο Τουρισμός παρέχεται μία επισκόπηση των κύριων εννοιών τα χαρακτηριστικά, την εννοιολόγηση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο Κλιματική αλλαγή αναπτύχθηκε περαιτέρω η έννοια, τα χαρακτηριστικά και τα είδη τους.

Παρουσιάζεται το τρίτο κεφάλαιο με τίτλο σχέση Τουρισμού με κλιματική αλλαγή και προσφέρονται στοιχεία για το θέμα ευρύτερα, ποιότητα ζωής κτλ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ποιοτική έρευνα και ανιχνεύονται η μεθοδολογία, τα ερευνητικά ερωτήματα, η μέθοδος συλλογής των δεδομένων, το δείγμα, οι περιορισμοί της έρευνας και,

στο τελευταίο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συζήτηση που διεξήχθη των αποτελεσμάτων, επίσης καταγράφονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα.

1.Κεφάλαιο 1^ο: Τουρισμός

1.1. Εννοιολογική προσέγγιση του τουρισμού

Δεν παρουσιάστηκε στη σύγχρονη εποχή η αφηρημένη ιδέα του ταξιδιού για πολιτιστική εξερεύνηση ή αναψυχή καθώς υφίσταται επί αρκετούς αιώνες. Η τουριστική δραστηριότητα στις αρχικές της μορφές αφορούσε έναν ελάχιστο αριθμό αριστοκρατών και ήταν σε κατανομή και κλίμακα περιορισμένη (Kapera, 2018). Βεβαίως με την εξέλιξη των αρχικών παραθαλάσσιων θερέτρων, σε Αμερική και Ευρώπη άρχισε η τουριστική βιομηχανία να μεγεθύνεται. Ο τουρισμός ως διεθνή δραστηριότητα αποτελεί σύγχρονο φαινόμενο σχετικά και στην ανάπτυξη του και στο μέγεθος. Στη δεκαετία του 1950 και μετέπειτα η γεωμετρική πρόοδος του αποδίδεται σε μεταβολές κοινωνικοοικονομικές που παρουσιάστηκαν όπως ο ελεύθερος χρόνος, η ευημερία που επεκτεινόταν και η εξέλιξη των μέσων μεταφοράς που κατέστησαν προσβάσιμες πληθώρα περιοχών (Akama & Ngacho, 2018).

Ο τουρισμός συνιστά σπουδαία οικονομική δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο και η τουριστική βιομηχανία κάθε χρόνο έχει έσοδα δισεκατομμυρίων ευρώ από τους τουρίστες που ανέρχονται σε εκατομμύρια. Εάν εισαχθούν στην εξίσωση και οι διεθνείς μετακινήσεις με τα επιβατικά μέσα, τότε τα έσοδα υπολογίζονται σε τρισεκατομμύρια δολάρια όπως αναφέρει το UNWTO. Ανάμεσα στις ποικίλες περιοχές της γης οι τουριστικές ροές είναι άνισα κατανεμημένες, ενώ κυριαρχεί η Ευρώπη.

Ως προορισμός, ο ευρωπαϊκός χώρος, υποδέχτηκε τα τελευταία χρόνια εκατομμύρια αφίξεις επιβατών (πλην της περιόδου της πανδημίας) αποσπώντας το 52,7% από την παγκόσμια τουριστική αγορά. Η Ευρώπη κατέχει αυτήν την εξέχουσα θέση στον τουρισμό εξαιτίας της Μεσογείου και της γοητείας που ασκεί σε εκατομμύρια επισκέπτες. Αυτή η περιοχή το 2018 εξυπηρέτησε 167,3 εκατομμύρια επισκέπτες από τα κράτη της υψηλίου παγιώνοντας τη θέση της, ως ο καλύτερος ταξιδιωτικός προορισμός παγκοσμίως, υπερνικώντας διάφορες διεθνείς περιοχές και την Αμερική ακόμα (UNWTO, 2022).

Τα τελευταία χρόνια η εκτίμηση για τα φυσικά και τα πολιτιστικά αξιοθέατα αυξήθηκε, ωστόσο για την επιλογή προορισμού πρωταρχικός παράγοντας παραμένει η θάλασσα και η εγγύτητα αυτής. Η θάλασσα ο ήλιος και ο ζεστός καιρός παραμένουν οι βασικοί λόγοι που συρρέουν στο νότο οι τουρίστες από το βορρά.

Βέβαια υφίστανται λόγοι για τη συγκεκριμένη τάση και περιλαμβάνονται σε αυτούς η ιστορική σημασία και η πολιτιστική των χωρών του νότου της Ευρώπης, η διαθεσιμότητα των αξιοθέατων, οι υποδομές και η προσβασιμότητα προς τις χώρες αυτές (Steiger et al, 2019). Η συσχέτιση ανάμεσα στο κλίμα και στον καιρό, όπως λέχθηκε, παραμένει ένας κρίσιμος παράγοντας για τον τουρισμό και τις υπαίθριες δραστηριότητες, κατά κύριο λόγο στις παράκτιες περιοχές. Το περιβαλλοντικό πλαίσιο των δραστηριοτήτων καθορίζεται από το κλίμα και επηρεάζει τον διαχωρισμό και την τοποθέτηση των διάρκειας όλου του έτους (Zhu et al, 2017). Σε κάποιες περιπτώσεις το βασικό τουριστικό αξιοθέατο συνιστούν τα κλιματικά χαρακτηριστικά αυτά κάθε αυτά, όπως συμβαίνει με την νότια ακτογραμμή της Ισπανίας (Tarifa), την Πάρο ή τη Λευκάδα, που είναι δημοφιλείς προορισμοί εξαιτίας των ισχυρών ανέμων και προσελκύει άτομα που αγαπούν τη ιστιοσανίδα. Κατά τον ίδιο τρόπο στη Γροιλανδία οι παράκτιοι παγετώνες ενδεχομένως να συγκροτήσουν για τους τουρίστες πόλο έλξης. Η χρονική στιγμή κατά την οποία διάφορες δραστηριότητες εκτελούνται, συχνά εξαρτάται από καιρικές συνθήκες και αναδύονται έτσι συναισθήματα άγχους και φόβου ως προς την ασφάλεια όταν ξεσπούν ακραία καιρικά φαινόμενα (κύματα καύσωνα, πλημμύρες, τυφώνες και άλλα) (Κουτσόπουλου, 2013).

Η επίδραση του καιρού στους πόρους, την πανίδα και τη χλωρίδα μίας συγκεκριμένης περιοχής ενδεχομένως να συγκροτήσει ένα περιβαλλοντικό πλαίσιο μοναδικό που αξιοποιείται για να προσφέρει σπουδαία έλξη στον τουρισμό. Με ελάχιστες εξαιρέσεις περιοχές στις οποίες εμφανίζονται καιρικές συνθήκες καταστροφικές, είναι ακατάλληλες για το μαζικό τουρισμό. Συχνά ο επισκέπτης επηρεάζεται από τον καιρό. Δηλαδή εάν ο καιρός ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του απολαμβάνει την περιοχή εντονότερα και επιθυμεί να συνεχίσει να την επισκέπτεται. Έτσι λοιπόν μέρη της βιομηχανίας του τουρισμού που στηρίζονται στο κλίμα (δραστηριότητες στο νερό και στην παραλία) αντικρίζουν και αυτά ενδεχόμενες προκλήσεις κερδοφορίας. Υφίσταται λοιπόν καλά παγιωμένη η συγκεκριμένη αλληλεξάρτηση αναψυχής και καιρού (Tseng & Huang, 2017).

Οι κοινωνικές ομάδες, τα άτομα και οι οικογένειες επηρεάζονται από τον τουρισμό. Έτσι, για την επίτευξη αλλαγών δύναται να χρησιμοποιηθεί. Μέσω του τουρισμού δίνεται η δυνατότητα στα άτομα να αλληλοεπιδράσουν με νέα μέρη και νέους ανθρώπους, να αποσυνδεθούν από την ρουτίνα της καθημερινότητας και να

αποκτήσουν την εμπειρία μιας αλλαγής περιβάλλοντος. Οι επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες καταφέρνουν να ευημερήσουν, να βιοποριστούν και να δημιουργήσουν οικονομικά αποθέματα μέσω των τουριστικών εκδηλώσεων και των τουριστών.

Ανέκαθεν, το οικονομικό σύστημα και οι κοινωνικο-οικολογικές αλλαγές φέρνουν τροποποιήσεις και αλλαγές, είτε με αρνητικό είτε με θετικό πρόσημο. Ο τουρισμός θεωρείται από τις αρχές και τις κυβερνήσεις, ένα μέσο για την ενίσχυση και την επέκταση των θέσεων εργασίας και της οικονομικής δραστηριότητας, που έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη σε περιφερειακό αλλά και τοπικό επίπεδο. Από το ξεκίνημα της δεκαετίας του 1990, ο τομέας του τουρισμού έχει σταδιακά δομηθεί από πολλούς φορείς χάραξης πολιτικής και διεθνείς οργανισμούς, ως ένα μέσο για την υλοποίηση της αειφορίας. Η ιδέα του αειφόρου τουρισμού υποστηρίζεται και χρησιμοποιείται ευρέως, καθώς ο κλάδος των τουριστικών επαγγελματιών και η σχέση που δυνητικά αναπτύσσεται με τη βιωσιμότητα, έχουν δώσει το κίνητρο, καθώς αναφέρονται στο ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στοχεύει στο να καλύψει "τις ανάγκες των σημερινών τουριστών και των περιοχών υποδοχής, ενώ παράλληλα προστατεύει και ενισχύει ευκαιρίες για το μέλλον". (ΠΟΕ,1993)

Πριν τη πανδημία, ο τουρισμός και τα ταξίδια αντιπροσώπευαν το 10,6% του συνόλου των θέσεων εργασίας(334 εκατομμύρια), το 10,4% του παγκόσμιου ΑΕΠ (9,2 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) και 1 στις 4 νέες δημιουργηθείσες θέσεις εργασίας σε όλο τον κόσμο. Οι διεθνείς τουριστικές δαπάνες των επισκεπτών σε 1,7 τρισ. δολάρια ΗΠΑ το 2019 (6,8% των συνολικών εξαγωγών, 27,4% των παγκόσμιων υπηρεσιών

εξαγωγών υπηρεσιών) ((Travel & Tourism Economic Impact | World Travel & Tourism Council (WTTC), 2021).

Από τους πιο διάσημους προορισμούς καλοκαιρινών διακοπών παγκοσμίως είναι η Ελλάδα, καθώς πολυάριθμοι επισκέπτες προσελκύονται από όλα τα μέρη της γης. Έχει 227χμλ. κατοικήσιμα νησιά και η ακτογραμμή της έχει μήκος 13.676χλμ. Η ακτογραμμή της Ελλάδας είναι η 11η μεγαλύτερη ακτογραμμή στον κόσμο και η μεγαλύτερη της Μεσογείου. Η "βαριά οικονομία" (όπως είναι γνωστό) και ο σημαντικότερος κλάδος τη οικονομίας είναι ο τουρισμός. Πριν την πανδημία του 2019 υπολογίζεται ότι ο τουρισμός στην Ελλάδα συγκεντρώνει το 20,8% του

ελληνικού ΑΕΠ δηλαδή το 21,7% του συνόλου των θέσεων εργασίας (946.200). Το συνολικό εισόδημα από τον εισερχόμενο τουρισμό ανέρχεται σε 17,7 δισ. ευρώ (δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα από την κρουαζιέρα) (Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), 2019).

1.2.Επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον

Οι άνθρωποι, τα ζώα, ο πολιτισμός και τα τοπία μιας τουριστικής περιοχής επιφέρουν επιζήμια αποτελέσματα από τον τουρισμό, καθώς επηρεάζει την χρήση νερού και ενέργειας. Ακόμη, είναι υπεύθυνος για τη διασπορά ασθενειών και την εξαφάνιση άγριων ειδών (ζώων) σε βιοτικό επίπεδο, καθώς ακόμα και για δημιουργία τεράστιων ποσοτήτων απορριμμάτων και αποβλήτων. Επίσης, κάθε επίσκεψη σε εστιατόριο και κάθε διαμονή των τουριστών σε ξενοδοχεία, αποφέρει τεράστιες ποσότητες αποβλήτων, όπως και με τις μεταφορές και μετακινήσεις τους και κάθε χρόνο εκλύονται πολυάριθμες εκπομπές CO₂ (Gössling, 2002).

1.2.1. Τουρισμός και εκπομπές άνθρακα

Ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος στις κλιματικές αλλαγές καθώς είναι βασισμένος στην αξιοποίηση των φυσικών τοπίων και της φύσης.

Ταυτόχρονα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO), το 2008, οι τομείς του τουρισμού ευθύνονται για περίπου 5% του CO₂, την κύρια αιτία της υπερθέρμανσης του πλανήτη, με τις μεταφορές να αντιπροσωπεύουν το 75% και τα καταλύματα το 21%. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη μέχρι το 2035, οι εκπομπές του τουρισμού αναμένεται να διπλασιαστούν (Climate Change and Tourism – Responding to Global Challenges | World Tourism Organization, 2008). Ένα από τα πιο γνωστά νησιά της Μεσογείου είναι η Κρήτη. Μελέτη του 2019 έδειξε ότι λόγω του τουρισμού οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στο νησί έφτασαν το 59,19%. Κάθε χρόνο, η Κρήτη γίνεται τόπος επίσκεψης από εκατομμύρια κόσμο. Κατά τη διάρκεια του 2016 και του 2018 το μερίδιο του τουρισμού στο ΑΕΠ ήταν στο 47% (Vourdoubas, 2019). Σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) οι εκπομπές ρύπων των αεροσκαφών αποτελούν το 2% του συνόλου των ανθρωπογενών εκπομπών CO₂. Εκτιμάται ότι η χώρα της Γερμανίας δημιουργεί ένα μέγεθος ρύπων, ισοδύναμο με τις συσσωρευμένες εκπομπές λόγω των αερομεταφορών σε όλο τον κόσμο. Μια έκθεση

της ΕΕ, το 2004, με βάση την οποία εκτιμήθηκε ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη κατά 9%, προέρχεται από τα αεροπορικά ταξίδια. Ενώ τρία χρόνια αργότερα αναφέρθηκε σε ένα άρθρο ότι οι αεροπορικές μετακινήσεις ευθύνονται για το 80% των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα στην Ευρώπη, παρόλο που αντιστοιχούν σε λιγότερο απ' το 20% των μετακινήσεων (Gössling and Peeters, 2007)

1.2.2. Ξενοδοχεία και κατανάλωση ενέργειας

Σύμφωνα με έρευνα του ΠΟΕ το 2001, οι εξοχικές κατοικίες και τα χωριά αντιστοιχούσαν στο 2% των διαθέσιμων κλινών. Στο 11% βρισκόντουσαν οι ενοικιαζόμενες βίλες, οι ορεινές καλύβες, τα μπανγκαλόου και οι καμπίνες. Το 12% αντιπροσώπευαν οι ξενώνες, τα αναπαυτήρια και οι πανσιόν. Και τέλος, στο 47% αντιστοιχούσαν όλα τα είδη ξενοδοχείων, όπως μοτέλ, ξενοδοχεία αστέρων και ξενοδοχεία παραλιών κλπ. (World Tourism Organization (WTO), 2001). Έτσι οι πανσιόν και οι κατασκηνώσεις καταναλώνουν 25MJ και 50MJ αντίστοιχα, καθιστώντας τα ως τύπους καταλυμάτων, τα λιγότερο δαπανηρά. Ο αμέσως επόμενος τύπος καταλυμάτων με τη μικρότερη δυνατή κατανάλωση ενέργειας είναι τα καταλύματα με αυτοεξυπηρέτηση, καθώς η κατανάλωση είναι 120MJ ανά διανυκτέρευση. Και τέλος, ο πιο δαπανηρός τύπος καταλύματος όσον αφορά την ενέργεια, είναι τα ξενοδοχεία, αφού η κατανάλωση φτάνει τα 130MJ ανά διανυκτέρευση (Gössling, 2002). Το 2011 καταγράφηκαν στην Ελλάδα 4.105.637 κτίρια από τα οποία το 0,9% είναι ξενοδοχεία (ELSTAT, 2011). Το 2016 στην Ελλάδα υπήρχαν περίπου 10.000 ξενοδοχεία με 412.830 δωμάτια και 788.210 κλίνες (Statista, 2018). Οι δύο πιο απαιτητικοί τομείς ενεργειακά είναι οι μεταφορές 37% και τα κτίρια 45%, σύμφωνα με έκθεση του Ελληνικού Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΝ, 2014). Τα ξενοδοχεία, αν και αντιπροσωπεύουν μόνο ένα μικρό μέρος του συνόλου των κτιρίων, στον ιδιωτικό τομέα καταναλώνουν το 29% της συνολικής δαπάνης ενέργειας (Maleviti, Mulugetta και Wehrmeyer, 2012).

Τα ξενοδοχεία θέλοντας να παρέχουν την απαραίτητη άνεση και ασφάλεια στους πελάτες τους, δαπανούν πολλή ενέργεια καθημερινά. Τα φώτα παραμένουν αναμμένα όλη την ημέρα για να δημιουργούν μία αίσθηση ασφάλειας. Ακόμη, η εξασφάλιση κρύου ή ζέστης, ανάλογα την εποχή, είναι πολύ σημαντική, έτσι ο κλιματισμός λειτουργεί όλη την ημέρα, 24 ώρες το 24ωρο. Επιπλέον, τα περισσότερα ξενοδοχεία

προσφέρουν κι άλλες δυνατότητες στις εγκαταστάσεις τους, όπως σπα, γυμναστήρια, ανελκυστήρες, πισίνες, στεγνωτήρια και πλυντήρια, πλύσιμο πιάτων και μαγείρεμα φαγητού. Ο κλιματισμός και ο φωτισμός παρατηρείται ότι είναι οι πιο δαπανηροί τομείς ενέργειας. Σύμφωνα με έκθεση του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (CREG) για τα παραθαλάσσια ξενοδοχεία, το ζεστό νερό καταναλώνει 8,7%, η κουζίνα το 9,9%, ο κλιματισμός το 33,6% και ο φωτισμός το 39,6% της συνολικής χρήσης ενέργειας (Farran, Karagiorgas, Drosou και Mpotzios-Valaskakis, 2004). Τα ξενοδοχεία πέντε αστέρων καταναλώνουν 1900MWh, ενώ η κατανάλωση των τεσσάρων αστέρων είναι 900MWh.(Maleviti, 2011). Στην έκθεση αυτή, αναλύεται ότι ενώ η Ελλάδα είναι η καταλληλότερη πηγή ηλιακής ενέργειας, είναι εντυπωσιακό ότι μόνο το 1% των ξενοδοχείων με τέσσερα αστέρια έχει μπει στη διαδικασία να χρησιμοποιεί ηλιακούς θερμοσίφωνες. Μέσα στην έκθεση αυτή προτείνονται κάποιες αλλαγές και λύσεις που μπορούν να κάνουν οι κάτοχοι των ξενοδοχείων με τέσσερα και πέντε αστέρια, ώστε η κατανάλωση ενέργειας να μειωθεί στις 350MWh και 700MWh αντίστοιχα. Οι εισηγήσεις αφορούν την χρήση φυσικού αερίου για ζεστό νερό και θέρμανσης, χρήση την ηλιακής ενέργειας μέσω ηλιακού θερμοσίφωνα, την αλλαγή του φωτισμού των χώρων απο συμβατικό σε αποδοτικό, καθώς και την χρήση πιο αποδοτικών συσκευών για την ψύξη, τα πλυντήρια και τα μίνι μπαρ (Maleviti, Mulugetta and Wehrmeyer, 2012).

1.2.3 Ξενοδοχεία και κατανάλωση νερού

Στις ξενοδοχειακές μονάδες διαπιστώνεται ότι η χρήση νερού είναι υπέρμετρη. Μεγαλύτερες ποσότητες νερού χρησιμοποιούνται από τουρίστες όταν βρίσκονται σε διακοπές. Όταν βρισκόμαστε σπίτι η κατανάλωση νερού είναι κατά μέσο όρο 160L/ημέρα, ενώ υπολογίζεται ότι η χρήση ύδατος από κάθε τουρίστα για δραστηριότητες είναι 20L/ημέρα και για τη διαμονή του 350L/ημέρα.(Gössling, 2015). Εννοείται ότι εκτός από την άμεση χρήση, υπάρχει και η έμμεση λόγω της καθαριότητας, του φαγητού, του ποτίσματος του κήπου, του φαγητού και της χρήσης πισινών, όπου εκεί η κατανάλωση αυξάνεται κι άλλο. Ακόμη, περισσότερο νερό χρησιμοποιείται στις διακοπές, καθώς το καθημερινό μπάνιο είναι μια δραστηριότητα που τους δίνει ευχαρίστηση. Τα μέρη δίχως πόσιμο νερό ή με περιορισμένη πρόσβαση σε νερό, δεν είναι γνωστοί τουριστικοί προορισμοί, καθώς το νερό και η αφθονία του είναι σημαντική (Gössling et al, 2012). Η επάρκεια νερού και η εξασφάλισή της είναι

πολύ σημαντική για τα ξενοδοχεία στην Ελλάδα, καθώς η τουριστική περίοδός της είναι και η πιο ξηρή της εποχή.

2.Κεφάλαιο 2ο: Κλιματική αλλαγή

2.1.Εννοιολογική προσέγγιση

Υφίσταται αναγκαίο να αντιληφθεί κάποιος πλήρους προτού προχωρήσει σε διάλογο για την κλιματική αλλαγή. Ο όρος κλιματική αλλαγή αναφέρεται στο μετασχηματισμό του κλίματος σε παγκόσμιο επίπεδο και ειδικότερα στις μεταβολές, για εκτεταμένη χρονική περίοδο, των μετεωρολογικών συνθηκών. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών είναι στην παγκόσμια πρωτοπορία αναφορικά με το σχεδιασμό ενός πλαισίου πολιτικής σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα και ειδικότερα την κλιματική αλλαγή. Στο άρθρο 1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή ορίζεται η κλιματική αλλαγή ως η έμμεση ή άμεση επιρροή της δραστηριότητας του ανθρώπου στην πλανητική ατμοσφαιρική σύνθεση. Για την παρουσία της κλιματικής αλλαγής παρουσιάζονται πληθώρα αιτιών. Οι εξωτερικοί παράγοντες όπως είναι τα φυσικά φαινόμενα (ηφαιστειακή δραστηριότητα, ηλιακή ανακατανομή) και οι σημαντικές ανθρωπογενείς επεμβάσεις επί της ατμόσφαιρας (Mayaka et al, 2020). Οι αλλαγές αυτές στο κλίμα ενδεχομένως να παρουσιαστούν από ανθρώπινες είτε από φυσική δραστηριότητες που εντοπίζονται να λειτουργούν σε μία χρονική διάρκεια πολλών δεκαετιών ή περισσότερο κατά τους Lee. & Jan (2019). Οφείλει να διευκρινιστεί ότι κλίμα μιας περιοχής συνιστά η ανάλυση καιρικών προτύπων σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Ο καιρός αντίθετα, περιγράφει για συγκεκριμένη χρονική στιγμή τις ατμοσφαιρικές συνθήκες και αντανakλά αποκλειστικά βραχυπρόθεσμες αλλαγές, που είναι ενδεχομένως να επισυμβούν άμεσα ή μέχρι λίγες εβδομάδες. Παρουσιάζονται αλληλένδετα τα δύο με βασική διάκριση μεταξύ τους τον χρόνο. Σε μία περιοχή ο μέσος καιρός συνιστά το κλίμα, ενώ εστιάζει ο καιρός στην κατάσταση της ατμόσφαιρας τον ενεστώτα χρόνο.

Στη σύγχρονη εποχή έχει εκτοξευθεί στον πλανήτη μας η μέση θερμοκρασία κατά 0,85 C περισσότερο από ότι ανιχνευόταν τον 19ο αιώνα. Αποδίδεται εν μέρει στον μεγαλύτερο όγκο τον ρύπων που συλλέγουν τη θερμότητα, μία αποφαστική συνέπεια της δράσης της ανθρωπότητας. Ο όρος ανθρωπογενής κλιματική αλλαγή αξιοποιείται προκειμένου να περιγράψει τις ανθρώπινες ενέργειες και το ρόλο που διαδραματίζουν στη μεταβολή αυτή, ωστόσο οι ενέργειες του ανθρώπων έχουν καταστεί ισχυρά

παρεμβατικές, πού στην πραγματικότητα εξαιτίας τους η επιφάνεια του πλανήτη αναδιαμορφώνεται. Στη συγκεκριμένη πραγματικότητα ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα με την υποστήριξη των δορυφορικών μετρήσεων να αξιολογηθεί ο χρόνος και η έναρξη των συνεπειών που επιφέρουν οι ενέργειες των ανθρώπων γεγονός που είναι εξαιρετικά σπουδαίο (Μπισκανακάκη, 2017).

2.2.Κλιματικές επιπτώσεις

Οι ειδικοί πιστεύουν ότι θα καταστεί ανεξέλεγκτη η υπερθέρμανση της γης κατά τη στιγμή που η θερμοκρασία του πλανήτη υπερβεί τους 2 C. Η διαδικασία δε αυτή είναι μη αναστρέψιμη, εάν πραγματωθεί η συγκεκριμένη πρόβλεψη. Εάν σημειώσει ελάχιστη άνοδο η θερμοκρασία στον πλανήτη οι συνέπειες που θα προκληθούν στα φυσικά οικοσυστήματα και στην ανθρώπινη ζωή θα είναι καταστροφικές. Βεβαίως κάποιοι θεωρούν ότι θα υπερβεί η θερμοκρασία του πλανήτη πώς συγκεκριμένος και θα αυξάνεται κλιμακωτά έως ότου καταρρεύσει το οικοσύστημα ολόκληρο (Fang et al, 2018).

Ισχυρίζεται ο Basu (2017) ότι θα μεταβληθεί η πορεία στο Ρεύμα του Κόλπου δεδομένο ότι οι παγετώνες καταστρέφονται στη Γροιλανδία και στην Αρκτική. Τον ενεστώτα χρόνο στη Γροιλανδία οι παγετώνες καταστρέφονται με σχετικά ρυθμό αλλά σε περίπτωση που ένας σοβαρός όγκος παγετώνων καταστραφεί ταυτόχρονα το Ρεύμα του Κόλπου θα ήταν δυνατόν να επιβραδυνθεί και η Ευρώπη να αντιμετωπίσει ξανά παγετώνες. Οι De Vita & Kyaw (2016) θεωρούν ότι θα σημειωθούν δραματικές μεταβολές στο καιρικά μοτίβα, τα δάση θα αποψιλωθούν στις τροπικές περιοχές θα ξεραθούν και θα εξαφανιστούν. Ξηρασίες θα σημειωθούν στις περιοχές γύρω από τον Ισημερινό και θα οδηγηθούν οι φτωχότερες χώρες σε νέους πολέμους. Θα επηρεάσουν οι καιρικές αλλαγές τη Νότια Αμερική και τη Βόρεια Αφρική ενώ οι παγωμένοι όγκοι που θα λιώσουν θα προκαλέσουν δραστική αύξηση θερμοκρασίας από τις χειρότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Το διαρκώς παγωμένο υπέδαφος (Permafrost) ευθύνεται για την συγκέντρωση ισχυρών ποσοτήτων οργανικού άνθρακα, αναγκαίου για τη γεωργία. Εάν η θερμοκρασία αυξανόταν πλέον των 2C η γεωργική παραγωγή θα περιοριζόταν καθώς θα παρουσιαζόταν μείωση κατά 40% της επιφάνειας που εντοπίζεται το permafrost. Η ολοκληρωτική απώλεια, εξαιτίας απόψυξης, της εδαφικής δομής είναι σημαντική απώλεια καθώς υποστηρίζει το permafrost το σύνολο της ζωής πέριξ αυτού. Η

χλωρίδα και η πανίδα που εντοπίζονται στην επιφάνεια πάνω από αυτό θα εξαφανιστούν εξαιτίας της απώλειας αυτής. Η Ευρώπη ενδεχομένως να επηρεαστεί εξαιτίας καρδιοαναπνευστικών ασθενειών και θανάτων που συσχετίζονται με τις μεταβολές των καιρικών συνθηκών. Επιπροσθέτως ίσως ξεσπάσουν πόλεμοι παράγωγα τον ισχυρών μεταναστεύσεων που θα προωθήσει η κλιματική αλλαγή (Zhu et al, 2017).

Τα Ηνωμένα Έθνη θεωρούν ότι βιώνουμε μία κλιματική αλλαγή που συνιστά απειλή για την ειρήνη παγκόσμια. Αντιθέτως, αρκετοί αξιόλογοι επιστήμονες δεν συμφωνούν με τον ισχυρισμό αυτό και πιστεύει αυτή η ομάδα, ότι αποτελεί φάρσα η κλιματική αλλαγή, που την υλοποιούν κατευθυνόμενοι επιστήμονες, δόλιες κυβερνήσεις και τα Ηνωμένα Έθνη. Τα άτομα που δεν ασπάζονται την κοινωνική αλλαγή επισημαίνουν ότι συγκεκριμένα συμφέροντα την επινόησαν και ότι μετάβαλε μεταβολές που έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια δεν ξέρεις προκαλεί παρέμβαση του ανθρώπου αλλά μάλλον προκαλούνται από την ισχυρή ανάπτυξη των φυτών (Steiger et al, 2019).

2.3.Περιβαλλοντικοί παράγοντες

Οι οικολογικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν πολλές κρίσιμες συνιστώσες των επιχειρήσεων. Ορισμένες περιπτώσεις είναι η παροχή πόρων/αγροτικών προϊόντων, τα ποσοστά απόδοσης και η καταναλωτική ετοιμότητα για τη διενέργεια μίας συναλλαγής. Μόνο ανά δεκαετία μπορεί να εξεταστεί ο ρυθμός της κλιματικής αλλαγής και αυτό το γεγονός την καθιστά επικίνδυνη απειλή. Δεν θα επηρεαστούν στον ίδιο βαθμό όλες οι επιχειρήσεις και χώρες λόγω της κλιματικής αλλαγής. Εάν λόγω της κλιματικής αλλαγής προκληθούν λιγότερες βροχές, επιχειρήσεις όπως ο αθλητισμός και η γεωργία θα υποστούν ζημιά μιας και επηρεάζονται άμεσα από την έλλειψη νερού. Ολόκληρη η πληγείσα κοινότητα θα βιώσει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (Strategic Planning: Environmental factors in strategic planning, 2021)

Συνεχώς αυξάνεται η οικονομική επιβάρυνση λόγω της κλιματικής αλλαγής. Η επιχειρηματική λειτουργία γίνεται στόχος επενδύσεων των επιχειρήσεων λόγω των πιέσεων που δέχονται οι αλυσίδες εφοδιασμού. Την περίοδο ανανέωσης του 2020 τα απαιτούμενα τέλη για την ασφάλιση ατυχημάτων και περιουσίας αναμενόταν να αυξηθούν υπερβολικά. Το κόστος των μετοχών μεταβάλλεται εάν και διανύουμε μία περίοδο κατά την οποία μπορούν να αγοραστούν δικαιώματα εκπομπών ρύπων, ενώ

επικρατεί φόρος διοξειδίου του άνθρακα. Στο 3% κυμαίνεται το κόστος των φυσικών απειλών όσον αφορά τις μετοχές, δείχνει αποτέλεσμα παγκόσμιας έρευνας. Πιθανές νομικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων λόγω ρύπανσης ή υγειονομικών επεισοδίων δεν συμπεριλαμβάνονται στα προηγούμενα ποσοστά.

Υπάρχει υψηλότερη ζήτηση για οικολογικές υπηρεσίες και προϊόντα, ενώ παράλληλα επικρατεί αυξητική αφοσίωση στις αρχές της διατηρήσιμης ανάπτυξης, με αποτέλεσμα πολίτες και αγοραστές να στοχεύουν την διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου σε κάτι φιλικό προς το περιβάλλον και βιώσιμο. Οι επιχειρήσεις καλούνται να ασχοληθούν με τον έλεγχο περιβαλλοντικών ζητημάτων, να υλοποιήσουν δράσεις μείωσης αποτυπωμάτων του άνθρακα, να προσφέρουν βιώσιμες θέσεις εργασίας, να συμμετέχουν θετικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης κοινωνίας και να εξισορροπήσουν τους στρατηγικούς στόχους τους δίνοντας έμφαση στη βιωσιμότητα (Gast & al, 2017).

Η αύξηση της κερδοφορίας και η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι εφικτή υποστηρίζει το Center for Climate and Energy Solutions, μέσω (Emmer, 2019):

- Ανακύκλωση. Το κόστος διάθεσης αυξάνεται λόγω απορριμμάτων χαρτιού. Μπορεί να επιτευχθεί μείωση αναλώσιμων χρησιμοποιώντας επαναχρησιμοποιούμενα μαχαιροπήρουνα, πιάτα και δοχεία.

- Μείωση κατανάλωσης νερού. Οι βιομηχανικοί καταναλωτές νερού καλούνται να δώσουν προσοχή μιας και υπάρχει αύξηση κόστους όσον αφορά την αποχέτευση και το νερό. Αυξάνεται ο αριθμός των επιχειρήσεων που εκπαιδεύουν το παραγωγικό προσωπικό τους με σκοπό να υπάρξει μειωμένη σπατάλη νερού. Επίσης, παίζουν σημαντικό ρόλο η τακτική συντήρηση αποχωρητηρίων και βρυσών, ενώ όσον αφορά τη διαμόρφωση εξωτερικών χώρων απαιτείται η χρήση μη απαιτητικών φυτών.

- Χρήση εξοπλισμού κατηγορίας Energy Star (φωτισμός, φωτοτυπικά μηχανήματα, υπολογιστές κ.λπ.). 35 έως 60% μειωμένη κατανάλωση παρουσιάζει ένας υπολογιστής κατηγορίας Energy Star.

- Συμμετοχή των υπαλλήλων. Πρόσφατα ζητήθηκε από την Google η μείωση του αποτυπώματος του άνθρακα, μέσω επιστολής που υπέγραψαν χίλιοι εργαζόμενοι. Αξιολογώντας τις εργασιακές ευκαιρίες, το 75% των νέων δίνει έμφαση στις πολιτικές βιωσιμότητας που υιοθετούν οι εργοδότες. Για να υπάρξει μείωση

κατανάλωσης ενέργειας, εξοικονόμηση κεφαλαίων και ικανοποίηση εργαζομένων, πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η συμμετοχή των ίδιων όσον αφορά τη βιωσιμότητα.

-Μείωση συμμετοχής σε συνεδριάσεις και ταξιδιών. Πολιτικές εξ αποστάσεως εργασίας, χρήση κοινών μέσων μεταφοράς και η φόρτιση ηλεκτρικών οχημάτων είναι κάποια από τα μέτρα τα οποία χρησιμοποιούν οι εταιρείες με σκοπό την μείωση των ρύπων που σχετίζονται με ατομικές μετακινήσεις προς την εργασία ή σε συσκέψεις.

Κρίσιμη για την επιτυχία και τη λειτουργία μιας εταιρείας, θεωρείται με βάση τα παραπάνω η στοχευμένη ανάλυση του περιβάλλοντος της. Οι συνθήκες της εποχής συνεχώς μεταβάλλονται με αποτέλεσμα η περιβαλλοντική ανάλυση να βοηθά στην προσαρμογή, στον εντοπισμό του ανταγωνισμού, στην έκφραση των ευκαιριών και των κινδύνων. Στον οικολογικό πυρήνα μετατοπίζεται η βαρύτητα της βιωσιμότητας, αναφορικά με τους περιβαλλοντικούς συντελεστές, μιας και οι λειτουργίες και οι πόροι του οικοσυστήματος είναι μη απεριορίστοι. Τη διαφύλαξη των πόρων και των οικολογικών συστημάτων ως απαιτούμενη βάση για την υποστήριξη ζωής, έχει ως στόχο η αειφόρος ανάπτυξη. Στη σταθεροποίηση περιβαλλοντικών και οικονομικών στόχων καλούνται να συμμετέχουν ενεργά οι επιχειρηματίες, με αποτέλεσμα η αειφόρος επιχειρηματικότητα να εξελιχθεί σε σημαντικό πλαίσιο μελέτης.

2.4. Τουρισμός και κλιματική αλλαγή-Συσχέτιση των δύο όρων

Η IPCC στην τέταρτη έκθεση της ξεκαθάρισε ότι άνευ ουδεμίας αμφιβολίας οι ανθρωπογενείς ενέργειες έχουν επιφέρει την διόγκωση στην ατμόσφαιρα αερίων του θερμοκηπίου, αρχής γενομένης με τη βιομηχανική επανάσταση και εντεύθεν. Το διάστημα ανάμεσα στα έτη 1975 έως 2009 παρατηρήθηκε αύξηση αερίων του θερμοκηπίου κατά 75% εξαιτίας του εθισμού της ανθρωπότητας για ορυκτά καύσιμα όπως φυσικό αέριο και πετρέλαιο. Διαρκώς έκανε φανερή την ύπαρξή της η κλιματική αλλαγή και αυτό οδήγησε τούς επιστήμονες να διερευνούν εντονότερα το κλίμα και τον τουρισμό τις τελευταίες δεκαετίες (Tsai et al, 2016). Η αρχική βιβλιογραφία που δημοσιεύθηκε γύρω από το ζήτημα προέβλεψε την επίδραση στον τουρισμό της κλιματικής αλλαγής και υποδείκνυε ενέργειες για την αντιμετώπιση του φαινομένου και ο τουρισμός να προσαρμοστεί σε αυτές τις μεταβολές. Τον ενεστώτα χρόνο βέβαια επικεντρώνεται το ενδιαφέρον στον περιορισμό το κλιματικής αλλαγής και στη σημασία που παρουσιάζει, ενώ γίνεται παραδεκτό ότι είναι αναπόφευκτη μια αλλαγή (Σπιλάνης και συν. 2015).

Συμβάλλει ο τουρισμός αρκετά στις παρατηρούμενες εκπομπές αερίων παγκόσμια, καθώς η μετακίνηση των τουριστών αντιστοιχεί στο 72% των παγκόσμιων εκπομπών αερίων. Καθώς μεγεθύνονται οικονομικές απολαβές και καθίστανται περισσότερο προσιτά τα ταξίδια οι αποφαιτικές συνέπειες θα αυξηθούν στο περιβάλλον. Τα καύσιμα με γοργό ρυθμό αναβαθμίζουν την ενεργειακή τους απόδοση, ωστόσο το πρόβλημα επιδεινώνεται καθώς υπερβαίνουν την τεχνολογική πρόοδο οι καταναλωτικές ανάγκες. Για να περιοριστούν οι επιπτώσεις που επιφέρει στο περιβάλλον ο τουρισμός, απαιτείται να μετασχηματιστεί η κατανάλωση ενέργειας γιατί αποτελεί ζωτικής σημασίας ζήτημα, (Κρομμύδα & Οικονόμου, 2017). Είναι όμως γνωστό ότι οι άνθρωποι αποδίδουν ιδιαίτερη αξία στην ταξιδιωτική τους ελευθερία, έτσι ο τρόπος να μπορέσει να προωθηθεί μια τέτοια μεταβολή συνιστά πρόκληση και ενδεχομένως να απαιτηθούν θυσίες για την κατοχύρωση του βιώσιμου τουρισμού (Scott et al 201199).

2.5.Επιδράσεις στον τουρισμό

Η επιρροή του κλίματος είναι πολύπλευρη στον τουρισμό. Ενδεχομένως να επιδράσει ευθέως στις καιρικές συνθήκες στους τόπους προέλευσης ή σε τουριστικούς προορισμούς και να επηρεάσει έμμεσα φυσικούς πόρους όπως την παροχή νερού ή την χιονοκάλυψη. Η τουριστική βιομηχανία παρουσιάζει ευπάθεια στην κλιματική αλλαγή και μπορεί να συγκριθεί με την γεωργία, καθώς είναι γνωστός ο εθισμός αυτής από τις καιρικές συνθήκες (Akama, & Ngacho, 2018). Ο τουρισμός συνεισφέρει εξίσου ισχυρά στο παγκόσμιο ΑΕΠ, ωστόσο αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη γεωργία σε συσχέτιση με τον τουρισμό, όταν η κλιματική αλλαγή συζητείται στα δημόσια φόρα. Προφανώς εξαιτίας και της σημασίας που διαθέτουν για τη ζωή τα τρόφιμα, καθώς ο τουρισμός επικεντρώνεται στην ικανοποίηση υψηλότερου επιπέδου αναγκών αυτοπραγμάτωσης, όπως καταδεικνύει ο Maslow στην ιεραρχία των αναγκών (Kapera 2018). Το κλίμα και ο τουρισμός συνυφαίνονται με τις επιλογές των επισκεπτών, που προσπαθούν να εντοπίσουν οι καιρικές συνθήκες που είναι σύμφωνες με τα ενδιαφέροντά τους, ώστε εντέλει να προτιμήσουν δραστηριότητες όπως ηλιοθεραπεία, σκι ή το σερφ, του αξιώνουν διακριτά καιρικά μοτίβα (Zhu et al, 2017).

2.5.1.Άμεση επίδραση

Το κλίμα για αιώνες συνιστούσε έναν σπουδαίο παράγοντα όσον αφορά τις προτιμήσεις των ταξιδιωτών. Οι ευκατάστατοι Ρωμαίοι πολίτες ταξίδευαν στο νότο όταν ερχόταν η χειμερινή ψύχρα και αντιθέτως το καλοκαίρι σε ψηλότερες περιοχές απολάμβαναν ένα ευχάριστο περιβάλλον. Η βρετανική ελίτ τον 18 αιώνα προτιμούσε τη Ριβιέρα και τους ήπιους χειμώνες επειδή θεωρούσαν ευεργετική για την υγεία την έκθεση σε θερμικές συνθήκες ομοιόμορφες όλο το έτος. Αργότερα η τάση που επικράτησε θεωρούσε ότι οι διακοπές έπρεπε να πραγματοποιηθούν το καλοκαίρι με υψηλές θερμοκρασίες και ήλιο. Το 1870 η Κούβα ή Καλιφόρνια και η Φλόριντα κατέστησαν δημοφιλείς προορισμοί τα καλοκαίρια στις Ηνωμένες Πολιτείες. Με την λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου και στην Ευρώπη επικράτησε η τάση και επιθυμούσαν το ηλιοκαμένο δέρμα και διακοπές στην παραλία. (Κουτσοπούλου, 2013). Το κλίμα σαφώς παραμένει μεταβλητή κρίσιμη στον τουρισμό, ενώ η έρευνα καταπιάστηκε με δύο βασικά κομμάτια της επίδρασης του: πώς οι καιρικές συνθήκες και το κλίμα και σε ποιο βαθμό διαμορφώνουν προτιμήσεις προορισμού και ταξιδιωτικές αποφάσεις. Ποιο είναι το επιθυμητό είδος κλίματος σήμερα για ποικίλους τύπους τουρισμού και ποιος προτιμάει τι; Προκειμένου ηλικία να απαντήσουν στο παραπάνω παραδοσιακά βασιζόταν σε δύο βασικές μεθόδους. Παρατήρηση της συμπεριφοράς και των ενεργειών των τουριστών ή άμεσες έρευνες προτιμήσεων (Tseng & Huang, 2017).

Οι τουριστικές έρευνες στη Γερμανία κατέδειξαν ότι ο καιρός και το κλίμα είναι παράγοντες που έχουν ιδιαίτερα σοβαρό ρόλο όταν προσπαθούν να αποφασίσουν για τον προορισμό των διακοπών. Επίσης η τιμολόγηση, η γειτνίαση με είδατε ένα σώματα και το τοπίο είναι μερικοί έτεροι παράγοντες που επιδρούν στην λήψη απόφασης (Rasoolimanesh et al, 2017). Η έρευνα τονίζει ότι προτιμούν οι επισκέπτες ηλιόλουστο ζεστό καιρό με άνεμο και ελάχιστες βροχοπτώσεις, ενώ υπογραμμίζει επίσης ότι ένα ελαφρύ αεράκι με συννεφιασμένο μερικώς ουρανό είναι πιο επιθυμητά από τον άνεμο και το μπλε καθαρό ουρανό. Υπαγορεύονται οι ιδανικές θερμοκρασίες από την μορφή της δραστηριότητας στις διακοπές καθώς αυτοί που επιλέγουν παραλία να ψάχνουν πιο θερμά κλίματα σε αντίθεση με τους λάτρεις του βουνού (Scottetal, 2008). Επίσης πρέπει να καταγραφεί ως σημαντικός παράγοντας ότι οι κλιματικές επιλογές ενδεχομένως να διαφέρουν αντίστοιχα σύμφωνα με τον

τόπο προέλευσης του επισκέπτη. Βεβαίως ενίοτε παρατηρούνται αποκλίσεις καθώς δεν μπορεί οι περισσότεροι επισκέπτες να θεμελιώσουν τις ταξιδιωτικές προτιμήσεις στους παράγοντες που αναφέρουν. Επιπλέον η λεπτομερής και σαφέστατη εκδήλωση των κλιματικών επιλογών αναφορικά με την ταχύτητα του ανέμου και τη θερμοκρασία ενδεχομένως να συνιστά πρόκληση (De Vita & Kyaw, 2016). Επίσης παρατηρώντας τη συμπεριφορά αυτό ίσως να οδηγήσει σε λύσεις, σε συγκεκριμένα ζητήματα. Η στατιστική συσχέτιση των κλιματικών μετρήσεων και της συμπεριφοράς προσφέρει τη δυνατότητα να οριοθετηθούν οι επιθυμητές πραγματικές κλιματικές συνθήκες (Mayaka et al, 2020). Επί παραδείγματι μία κάμερα ασφαλείας στην ακτή, έχει καταδείξει πως η βροχή παρουσιάζει την πιο σπουδαία επιρροή από κάθε έτερη μεταβλητή. Στις ακτές της Βόρειας Γερμανίας στις διανυκτερεύσεις επιδρούν τα επίπεδα βροχόπτωσης, η ηλιοφάνεια, οι ωραίες μέρες, η θερμοκρασία και ανάλογα την εποχή με ποικίλες τιμές. Η συμπεριφορά των τουριστών αναλύεται με κριτήριο τη χώρα από όπου προέρχονται και αυτό κατέδειξε μία συσχέτιση θετική ανάμεσα στη θερμοκρασία και τις αφίξεις και εντοπίζεται ανεστραμμένη σχέση σχήματος U με το τετράγωνο της θερμοκρασίας όπως τονίζεται από ποικίλες έρευνες (Gibson 2019). Ποικίλουν τα βέλτιστα σημεία σε σχέση με την εθνικότητα όπως έδειξαν τα αποτελέσματα στην μελέτη των Lee & Jan (2019), η οποία επεξηγεί την τιμή που είναι μεγαλύτερη του μηδενός ως αντιστάθμιση, ανάμεσα στις επιλογές βλάστησης και βροχής. Ενώ η διερεύνηση της τουριστικής ταξιδιωτικής συμπεριφοράς έχει τη δυνατότητα να υποστηρίξει την υπερνίκηση κάποιων περιορισμών, παρουσιάζει ωστόσο τις δικές της προκλήσεις. Οι παραλίες που δέχονται υπερβολικό αριθμό των τουριστών ενδεχομένως να μην παρουσιάζουν στατιστικά αποτελέσματα ξεκάθαρα εφόσον ενδέχεται να είναι παράγωγα επίσημων αργιών, δυσμενών συνθηκών, ή πολιτιστικών τοπικών πρακτικών σαν τις σιέστα στο Μεξικό.

2.5.2. Δείκτες

Η σπουδαιότητα του κλίματος και του καιρού στην προτίμηση τουριστικών προορισμών είναι τεκμηριωμένη με σαφήνεια στη βιβλιογραφία. Προσπάθησαν οι ερευνητές να περιορίσουν τις προτιμήσεις αυτές σε έναν κοινό δείκτη "ευνοϊκού τουριστικού κλίματος" παρέχοντας στους επενδυτές τη δυνατότητα να αναζητήσουν και να επιλέξουν πιθανές νέες τοποθεσίες και να σχεδιάζουν δραστηριότητες οι παραθεριστές. Μετά τη δεκαετία του 1950 πλήθος τέτοιων μετρήσεων έχουν εφαρμοστεί και δημιουργηθεί. Σε δύο κατηγορίες διακρίνονται: βασικούς δείκτες που

αξιοποιούν μόνο συντελεστές κλίματος και μεταβλητές, και σύνθετους δείκτες που συσχετίζουν πληθώρα μεταβλητών (Basu, 2017). Για το τελευταίο ως παράδειγμα θα αναφέρουμε ότι για την μέτρηση της θερμικής άνεσης δημιουργήθηκε ένας δείκτης ο οποίος αποδίδει ενδιαφέρον και στην υγρασία και στη θερμοκρασία. Ωστόσο αν και παρουσιάζουν αυτοί οι δείκτες οφέλη είναι σχετικά ατελείς. Η μειωμένη κάλυψη δραστηριοτήτων του τουρισμού, η παράλειψη μεταβλητών, η υποκειμενικότητα θέτει σοβαρούς περιορισμούς. Εισήχθη έτσι μία νέα εξέταση στην κατάταξη των προτύπων του καιρού στον τουρισμό. Κατασκευάστηκαν σύνολα μοντέλων καιρού τυποποιημένων, που περιγράφουν τις κλιματικές συνθήκες σε καθημερινή βάση σε συσχέτιση με θεμελιώδεις μεταβλητές. Επί παραδείγματι ορισμένοι εξ αυτών των τύπων εμπεριέχουν όρους όπως "ζεστός και υγρός καιρός", "δροσερή και ηλιόλουστη μέρα", "καλός καιρός με ισχυρούς ανέμους". Η γραφική αναπαράσταση κατανομής των καιρικών τύπων αυτών στην χρονική διάρκεια του έτους ενδέχεται να προσφέρει εξαιρετικά δεδομένα παρά εάν εξεταστεί κάποιος ιδιόμορφος τουρίστας και συμπληρώσει μία όχι περίπλοκη κλίμακα αξιολόγησης επιλογών (Μπισκανάκη, 2017).

Η υφιστάμενη βιβλιογραφία που αναφέρεται στην επιρροή του κλίματος και του καιρού στον τουρισμό έχει εκτενώς αναλυθεί. Η κλιματική αλλαγή κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 κατέστη μία συνεχής και επείγουσα ανησυχία προκαλώντας ερευνητές να διερευνήσουν λεπτομερώς το θέμα. Συνιστά εργαλείο ο Tourism Climatic Index (TCI) που εξελίχθηκε για να καταμετρήσει για τα αξιοθέατα το ευνοϊκό κλίμα και έχει αξιοποιηθεί για να μελετήσει τις ενδεχόμενες συνέπειες στον τουρισμό που θα προκαλέσει η κλιματική αλλαγή. Έρευνες παρουσίασαν στα αποτελέσματα ότι η κλιματική αλλαγή ενδέχεται να προχωρήσει στην αναδιανομή κλιματικών πόρων σημαντικά, ανάμεσα σε εποχές και περιοχές, με μία γενικευμένη αλλαγή κατεύθυνσης προς τα μέρη που έλκουν και παρουσιάζουν για τον τουρισμό ευνοϊκό κλίμα και έτσι να αλλάξουν με "δυαδικές περιόδους εκτός αιχμής" το "καλοκαίρι αιχμής" σε συγκεκριμένες περιοχές (Fang et al, 2018). Έως τον ενεστώτα χρόνο η έρευνα έχει εστιάσει περισσότερο στη μελλοντική και την τρέχουσα επιρροή του κλίματος και του καιρού στα μελλοντικά τουριστικά σενάρια και τις τουριστικές τάσεις (De Vita & Kyaw 2016). Ωστόσο μόνο κάποιες έρευνες προέβησαν σε συσχετισμό μελλοντικών οικονομικών και δημογραφικών επιπτώσεων με τις κλιματικές μελλοντικές προβλέψεις. Οι μελέτες αυτές βρίσκουν σχέσεις εξετάζοντας

αφίξεις /αναχωρήσεις σε πραγματικό χρόνο, το κλίμα, το εθνικό εισόδημα, πληθυσμιακό μέγεθος για την εκτίμηση των συνεπειών το κλιματικής αλλαγής στην τουριστική βιομηχανία. Η επιρροή της κλιματικής αλλαγής στο τουριστικό ρεύμα ερευνήθηκε με εκμετάλλευση ποικίλων κοινωνικοοικονομικών σεναρίων. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν ότι παρουσίαζε κάποια απήχηση η κλιματική αλλαγή, ωστόσο η οικονομική ανάπτυξη και ο πληθυσμός παρουσιάζουν αρκετά ισχυρότερη απήχηση (Moyle et al, 2018). Για χώρες σαν το Ηνωμένο Βασίλειο την Ιρλανδία τη Γερμανία θα μειωθούν οι διεθνείς αφίξεις ενώ πιθανότατα ο εσωτερικός τουρισμός θα επεκταθεί εξαιτίας των βελτιωμένων καιρικών συνθηκών. Ωστόσο αυτές οι τάσεις ενδέχεται να μεταβληθούν σε βάθος χρόνου με τις οικονομικά ανεπτυγμένες τροπικές χώρες να καθίστανται ισχυρές πηγές τουρισμού . Στο σύνολο ο καιρός και το κλίμα συνιστούν σημαντικούς παράγοντες για την προτίμηση των περιοχών που θα κατευθυνθούν οι επισκέπτες, ωστόσο οι συνθήκες στη χώρα της μόνιμης αυτών κατοικίας διαδραματίζουν ρόλο. Όπως αποκαλύπτουν έρευνες εάν στη χώρα επικρατούν ευνοϊκές συνθήκες αυτό καταλήγει σε αυξημένο όγκο εσωτερικού τουρισμού. Ωστόσο η έρευνα αναφορικά με την επιρροή του κλίματος και του καιρού στον τόπο της μόνιμης κατοικίας των τουριστών παραμένει περιορισμένη (De Vita & Kyaw, 2016).

2.6. Έμμεση επίδραση

2.6.1. Ακραίες καιρικές συνθήκες

Η κλιματική αλλαγή που μαρτυρούν όλα τα στοιχεία εκτιμά επέκταση των ισχυρότατων τροπικών κυκλώνων , έντονων βροχοπτώσεων, τακτικών κυμάτων καύσωνα. Ο τουρισμός έρχεται αντιμέτωπος με φυσικές καταστροφές καθώς καταδεικνύει ισχυρότερη ευπάθεια σε περιοχές όπου υφίστανται ισχυρές τουριστικές έλξεις ωστόσο αποτελούν και ζώνες υψηλού κινδύνου όπως παραλίες, χιονοδρομικά κέντρα και περιοχές που παρουσιάζονται τακτικά τυφώνες (Zhu et al, 2017). Επιπλέον παρουσιάζονται πιο ευαίσθητοι οι τουρίστες σε σχέση με τους μόνιμους κατοίκους καθώς παρουσιάζουν άγνοια για την περιοχή και τους κινδύνους που πιθανόν υφίστανται. Τα αποτελέσματα των ερευνών φανερώνουν ότι και οι τουριστικές επιχειρήσεις και όχι αποκλειστικά οι τουρίστες παρουσιάζονται τακτικά προετοιμασμένοι ελλιπώς για κινδύνους που μπορούν να δημιουργηθούν (Steiger et al, 2019). Οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις που αποτελούν το μεγάλο όγκο στον τομέα παρουσιάζονται εξαιρετικά εύαλωτες, ενώ και όταν ακόμη αντιμετωπίζουν οι

επιχειρήσεις πραγματική διακινδύνευση παραμένει συχνά ανεπαρκής η ετοιμότητα για καταπολέμηση ενδεχόμενων καταστροφών. Για να καταπολεμηθεί αυτό οι κοινότητες που παρουσιάζουν συχνή τουριστική δραστηριότητα οφείλουν να εντάξουν στο σχεδιασμό τους για τον τουρισμό στρατηγικές ευρύτερες, προκειμένου να διευθετούν καταστροφές που θα ανακύψουν (Steiger et al, 2019).

Αν και εστιάζει η ερευνητική κοινότητα σε καταστροφές και κινδύνους και συναφή ζητήματα παράλληλα εξετάζει και ειδικούς τομείς που σχετίζονται με το βαθμό ετοιμότητας των φορέων του τουρισμού, για να ανταπεξέλθουν σε καιρικά φαινόμενα ακραία. Οι Stefanica & Butnaru (2015) σχεδίασαν και πραγμάτωσαν στη Νέα Ορλεάνη με ιδιοκτήτες ξενοδοχείων συνεντεύξεις για να αξιολογήσουν την ετοιμότητα σε περίπτωση εμφάνισης τυφώνων. Αρκετοί παρουσίασαν ένα σχέδιο ανέφικτο που είχε ως θεμέλιο την απομάκρυνση των επισκεπτών με ενοικιαζόμενα λεωφορεία. Η προσέγγιση αυτή περαιτέρω θα περιπλεκόταν καθώς μεγάλος πληθυσμός μόνιμων κατοίκων δεν κατείχε ιδιωτικά μέσα μεταφοράς. Ιδιαίτερα για την βιομηχανία του τουρισμού την σπουδαιότερη ανησυχία προκαλούσαν οι δευτερογενείς επιπτώσεις των καταστροφών. Η αρνητική απήχηση της καταστροφής ενδέχεται να εγκατασταθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα αφού λήξει, καθώς τείνουν οι τουρίστες να μην επιλέγουν προορισμούς που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή και προξενούνται καταστροφές. Η δημοσιότητα που προσφέρουν τα μέσα ενημέρωσης με την κάλυψη αυτών των γεγονότων ενδέχεται να κατασκευάσει αρνητικές εντυπώσεις μόνιμες, που έχουν ως αποτελέσματα μία περίοδο ανάρρωσης παρατεταμένη, αλλά αναγκαία (Romao et al, 2017). Οι επιτυχημένες στρατηγικές marketing και η επικοινωνία καθίστανται αποφασιστικής σημασίας στην περίοδο της ανάρρωσης. Προσπάθειες τέτοιου είδους μπορούν να αρχίσουν ως εκστρατείες πληροφόρησης και marketing που αποσκοπούν στην ταχύτατη διεκπεραίωση της διαδικασίας της ανάκαμψης και να επιτύχουν οι προορισμοί αυτή να φιλοξενούν ικανοποιητικό αριθμό επισκεπτών μεσοσταθμικά στο χρονικό διάστημα του έτους έπειτα από την καταστροφή. Εμφανίζει ο τουρισμός ένα μοναδικό βαθμό ευαισθησίας σε γεγονότα σοβαρά καθώς το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων η έλλειψη εξοικείωσης επικίνδυνες τοποθεσίες προσθέτουν στην υφιστάμενη κατάσταση (Stefanica & Butnaru, 2015). Ενώ έχει επικεντρωθεί η έρευνα στο σχεδιασμό για την καταπολέμηση των καταστροφών, της εκστρατείας marketing και την ανάκαμψη έπειτα από την καταστροφή δεν έχει διερευνηθεί από καμία μελέτη το εύρος της

απήχησης που παρατηρείται στην τουριστική βιομηχανία σε συσχέτιση με έτερα πεδία ή δεν έχει μελετηθεί το σύνολο των ενδεχομένων όσον αφορά τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής (Tang, 2021).

2.6.2.Χιόνι

Η απήχηση στον χειμερινό τουρισμό του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής έχει αποκομίσεις σοβαρό ενδιαφέρον τας από τα ΜΜΕ και ταυτόχρονα ερευνητικό ενδιαφέρον εξαιτίας της κρίσιμης και άμεσης επίδρασης στις κλιματικές συνθήκες του συγκεκριμένου πεδίου. Οι Μαραμάθας & Γιαλαμάς, (2016) σε βιβλιογραφική ανασκόπηση έως το 1997 υπογράμμισαν την έρευνα που είχε αφετηρία την μέση της δεκαετίας του 80 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής την Ελβετία τη Νέας Ζηλανδία τον Καναδά την Αυστραλία και την Αυστρία επικεντρώνοντας ιδιαίτερα στις διαφοροποιήσεις των συνθηκών χιονιού. Ποσοτικές παράμετροι όπως η διάρκεια της σεζόν, τα σχέδια, το βάθος χιονιού συσχετίστηκαν με ποικίλα μοντέλα για να φανερώσουν τις διαρκώς επιδεινούμενες συνθήκες. Όπως αναμενόταν τα θέρετρα που εντοπιζόταν σε χαμηλότερες ζώνες ύψους υπέφεραν από ισχυρότερες επιπτώσεις. Μελέτες περαιτέρω επιβεβαίωσαν στη συνέχεια της παρατηρήσεις και φανέρωσαν ιδιαίτερα μία περιορισμένη περίοδο σκι (Λιανοπούλου 2009). Ο ΟΟΣΑ (2017) υλοποίησε την πληρέστερη μελέτη για τη δεκαετία του 2010-20 και ανέλυσε τις μεταβολές στην ποσότητα και την ποιότητα του φυσικού χιονιού στην Ελβετία την Ιταλία τη Γερμανία τη Γαλλία και την Αυστρία που ευρίσκονται στις Ευρωπαϊκές Άλπεις. Τις τελευταίες δεκαετίες η τουριστική έρευνα έχει ενστερνιστεί μία προσέγγιση περισσότερο ολιστική, καθώς παραδέχεται ότι για να είναι επιτυχημένος ένας προορισμός δεν εξαρτάται αποκλειστικά από αυτούς που παρέχουν τις υπηρεσίες, αλλά επίσης και από το πώς προσλαμβάνουν τις εμπειρίες τους οι τουρίστες. Ποικίλες έρευνες έχουν μελετήσει την αντίδραση των τουριστών σε περίπτωση που κάποιος προορισμός με εξαιρετική φήμη για χειμερινά σπορ παρουσίαζε μη ικανοποιητική χιονοκάλυψη για εκτεταμένο χρονικό διάστημα. Ερευνητές από την Ελβετία την Αυστραλία και την Αυστρία διαπίστωσαν ότι ένας αριθμός τουριστών θα μετακινούνταν σε προορισμούς με μεγαλύτερη αξιοπιστία, ενώ κάποιοι άλλοι θα περιόριζαν την περιοδικότητα επίσκεψης και τέλος ορισμένοι θα αποσυρόταν από αυτό το κομμάτι εντελώς. Βεβαίως το ποσοστό των ανθρώπων που θα απομακρυνόταν από το σκι πιθανότατα είναι ευρύτερος από ότι οι μελέτες αυτές υποδηλώνουν (Λοϊζίδου 2014). Οι Fang et al (2018) διευκρινίζουν ότι η έλλειψη

χιονιού στα χαμηλά υψόμετρα ενδέχεται να αποτρέψει τους ανθρώπους να καταπιαστούν με τα συγκεκριμένα σπορ εξαιτίας της απουσίας κατάλληλου περιβάλλοντος. Επιπλέον τα παιδιά και οι αρχάριοι ενδέχεται να μην εντοπίζουν βολικές και προσιτές ευκαιρίες για την εκμάθηση των συγκεκριμένων σπορ όπως και την πρακτική που θα είχαν τη δυνατότητα να κάνουν σε σημεία κοντά στη μόνιμη αυτών κατοικία. Παράλληλα μελέτες που αξιοποιούν ποικίλα πειράματα αναφορικά με τις οριστικές προτιμήσεις των επισκεπτών έχουν φανερώσει τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η μετακίνηση και ο χρόνος που απαιτείται κάθε φορά. Έτσι ένα υψηλότερης ποιότητας χιονοδρομικό κέντρο και με άριστες συνθήκες χιονιού εάν υφίσταται απομακρυσμένο ενδέχεται τα άτομα να οδηγηθούν στον περιορισμό της απασχόλησης με το σκι (Spandre et al, 2019).

3.Κεφάλαιο 3º:Υπερθέρμανση του πλανήτη και κλιματική αλλαγή στην Ελλάδα

Το παγκόσμιο, το περιφερειακό και το τοπικό κλίμα της Γης διαμορφώνονται λόγω μακροπρόθεσμων μεταβολών των κλιματικών συνθηκών. Η κλιματική αλλαγή που παρατηρείται από αρχές του προηγούμενου αιώνα προκύπτει ως αποτέλεσμα της κατάχρησης των καυσίμων άνθρακα, η οποία οδηγεί στην αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου, αυξάνοντας την επίγεια θερμοκρασία. Ως "Ανθρωπόκαινος" αναφέρεται με ακρίβεια και τακτικά αυτή η περίοδος (Zerefos & al, 2011).

Στην μακροχρόνια αύξηση αερίων του θερμοκηπίου, κατά βάση λόγω καύσης ορυκτών καυσίμων από την προβιομηχανική περίοδο (1850-1900) αναφέρεται η υπερθέρμανση του πλανήτη. Γίνεται χρήση των όρων συνήθως συνώνυμα, ακόμη και αν η υπερθέρμανση του πλανήτη αναφέρεται τόσο στη φυσική θέρμανση όσο και στην ανθρωπογενή. Χαρακτηρίζεται ως η μέση άνοδος της θερμοκρασίας σε παγκόσμιο επίπεδο. (Shaftel, 2021)

3.1.Κλιματική αλλαγή στην Μεσόγειο

Το έτος 2019, δημοσιεύτηκε μία έκθεση από μεσογειακούς εμπειρογνώμονες, για την περιβαλλοντική αλλαγή και το κλίμα αναφορικά με την περιοχή της Μεσογείου και την αλλαγή του κλίματος σε αυτή (CHANGES IN THE MEDITERRANEAN REGION, 2019). Από την προβιομηχανική περίοδο(1880-1899), αναγράφεται στην έκθεση, ότι η μέση μεσογειακή θερμοκρασία έχει σημειώσει αύξηση κατά 1,5°C. Οι υφιστάμενες παγκόσμιες τάσεις υπερθέρμανσης (+1,1°C) υπερβαίνονται από την

αυξημένη θερμοκρασία της Μεσογείου. Η άνοδος των επιπέδων της στάθμης της θάλασσας, η αύξηση της θερμοκρασίας της θάλασσας, η μειωμένη ποσότητα βροχόπτωσης, η αύξηση της οξύτητας των ωκεανών, ο αυξημένος κίνδυνος της εδαφικής υποβάθμισης όπως η διάβρωση και η ποιοτική κατάστασή της, είναι κάποιες από τις προεκτάσεις της αλλαγής του κλίματος στην περιοχή.

Οι προβλέψεις των μετεωρολόγων παρουσιάζουν ότι τα προσεχή χρόνια θα υπάρξει μία μείωση των βροχοπτώσεων, ακόμη κι εάν οι τάσεις της βροχόπτωσης είναι εξαιρετικά μεταβλητές στη Μεσόγειο (Saadi & al, 2015). Η άνοδος της θερμοκρασίας και η ανομβρία βοηθούν ώστε να υπάρξει μία τάση του κλίματος για ξηρότερες συνθήκες. Από το 1950 έως και σήμερα, η ένταση και η συχνότητα της ξηρασίας στη Μεσόγειο έχουν αυξηθεί και αυξάνονται σημαντικά (Vicente-Serrano & al, 2014). Ενδεικτικά, από το 2008 έως το 2011, η Μέση Ανατολή ήρθε αντιμέτωπη με σοβαρού βαθμού λειψυδρία, λόγω της έλλειψης βροχοπτώσεων και ως εκ τούτου νερού. Παράλληλα, η κατάσταση της έλλειψης νερού επιδεινώθηκε λόγω της εξάτμισής του από την άνοδο της θερμοκρασίας (η περίοδος 1931-2008 θερμάνθηκε κατά 1°C) και καθώς υπήρξε ταχεία πληθυσμιακή αύξηση, επήλθε και η αύξηση στη ζήτηση νερού. Καθώς ο δείκτης της παγκόσμιας θερμοκρασίας ανεβαίνει, η μείωση των θερινών κυρίως βροχοπτώσεων στα Βαλκάνια, στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και στην Τουρκία είναι πολύ κοντά. Έτσι εάν υπάρξει άνοδος της ατμοσφαιρικής θερμοκρασίας κατά 2°C, η Τουρκία θα δει μείωση των βροχοπτώσεων έως και 30%, τα Βαλκάνια και οι Νότιες χώρες της Ευρώπης έως και 10-15%.

3.2.Κλίμα της Ελλάδας

Οι τοπικές και περιφερειακές διαφορές επηρεάζουν το μεσογειακό κλίμα της Ελλάδας κι αυτό λόγω της φυσική ομοιογένειας της. Δυτικοί, θερμοί και με υγρασία άνεμοι έρχονται από τον Βόρειο Ατλαντικό Ωκεανό, καθώς η ζώνη διαταραχών χαμηλής πίεσης εισέρχεται και μετατοπίζεται προς τα νότια, κατά την περίοδο του χειμώνα. Ο ψυχρός αέρας που προέρχεται από τα ανατολικά Βαλκάνια, εισέρχεται στο Αιγαίο λόγω των συστημάτων χαμηλής πίεσης. Η οροσειρά του Δειναρικών Άλπεων, η οποία είναι δυτικά, προστατεύει τη δυτική μεριά των Βαλκανίων. Παρόλα αυτά οι κλιματικές συνθήκες της κεντρικής Ευρασίας είναι ακραίες κι έτσι καθιστούν τα Βαλκάνια ευάλωτα και εκτεθειμένα. Το καλοκαίρι, αυτή η ζώνη χαμηλών πιέσεων απομακρύνεται κι έτσι επικρατεί κλίμα ξηρό και ζεστό. Τον Ιούλιο, η τυπική μέση θερμοκρασία στο επίπεδο της θάλασσα είναι περίπου στους 27 βαθμούς Κελσίου (80

βαθμούς Φαρενάιτ), μολονότι η θερμοκρασία μπορεί να αυξηθεί πάνω από τους 38 βαθμούς Κελσίου (100 βαθμούς Φαρενάιτ) για περίπου μία ημέρα, λόγω των κυμάτων καύσωνα. Όπως και να 'χει, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η τοπογραφία, καθώς οι βροχοπτώσεις συνεχίζουν να υφίστανται στις βόρειες, εσωτερικές οροσειρές, καθώς η μεσημεριανή θέρμη περιορίζεται από την ελικοειδή ακτογραμμή και τους θαλάσσιους ανέμους (Greece - Climate, 2021).

3.3.Ερευνητική επισκόπηση

Οι επιπτώσεις που ενδέχεται να παρουσιαστούν εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής εντάσσονται γενικότερα σε σύνολα τόσο από τις ποσοτικές όσο και τις ποιοτικές μελέτες. Ενώ αποκαλύπτουν οι ποιοτικές μελέτες αδύνατα σημεία και την ενδεχόμενη κατεύθυνση της μεταβολής δεν υπολογίζουν τις μεταβολές στη ζήτηση. Ποσοτικές μελέτες από την άλλη κατατάσσονται σε τρεις ομάδες. Προβλέπει η πρώτη ομάδα μεταβολές στην παροχή υπηρεσιών, ενώ προβλέπει η δεύτερη μεταβολές στην θελκτικότητα του κλίματος αξιοποιώντας δείκτες για το τουριστικό κλίμα, ενώ χρησιμοποιεί η τρίτη στατιστικούς συσχετισμούς ανάμεσα στη ζήτηση και στις καιρικές συνθήκες για να υπολογίσει τις μεταβολές στη ζήτηση. Οι Akama & Ngacho (2018) στην μελέτη τους διερευνούν τις συνέπειες στον τουρισμό εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή της Μεσογείου. Καθώς αυξάνονται οι θερμοκρασίες για ταξίδια θα βιώσει μία μετακίνηση ντόνατς όπου και οι εκτός εποχής επισκέψεις θα υφίστανται πλειοψηφία σε σχέση με τις καλοκαιρινές. Προβλέπει ο Perry ότι οι προηγούμενες γενιές θα επιτείνουν μια ένταση στις εκτεταμένες χειμερινές διακοπές. Η μελέτη του Kapera (2018) εκτίμησε περιορισμό της ζήτησης στις περιοχές των ακτών της Καραϊβικής εξαιτίας της διάβρωσης του εδάφους στις παραλίες. Η μείωση αυτή θα αναβλύσει από την άνοδο της θαλάσσιας στάθμης και τις έμμεσες επιπτώσεις που θα επιφέρει και θα αξίωνε εν τέλει τη μείωση στην παράκτια ζώνη των σχεδιασμών για τον τουρισμό. Οι Steiger et al (2019) σε δημοσίευση τους ασχολούνται με τις συνθήκες που επικρατούν στην τουριστική αγορά της Βρετανίας και ιδιαίτερα των κορυφαίων σημείων. Προχωρά η συζήτηση με την εκτίμηση της ζήτησης στο μέλλον για τις συγκεκριμένες τοποθεσίες σε σχέση με το κλίμα τις επόμενες δεκαετίες έως το 2050. Όπως εκτιμούν τα θέρετρα πού ήταν ιδιαίτερα ελκυστικά και με ευχάριστη θερμοκρασία στην ανατολική Μεσόγειο ενδέχεται με απωλέσουν την θελκτικότητά τους εξαιτίας της υγρασίας και της αυξανόμενης θερμοκρασίας. Στους αντίποδες αναμένεται οι εύκρατες χώρες να

βιώσουν πιο ήπιο και ευνοϊκό καλοκαιρινό καιρό, πού εκτιμάται ότι θα υποστηρίξει τις συγκεκριμένες περιοχές και τον τουρισμό. Έχουν υλοποιηθεί πλήθος μελετών και θεμέλιο αποτέλεσαν οι απόψεις των ειδικών και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Δεν αποδείχθηκε από κάποια μελέτη ευθεία συσχέτιση ανάμεσα στο κλίμα και στον τουρισμό ωστόσο στο σύνολό τους παρουσίασαν τις ισχυρές συνέπειες που θα επιφέρουν οι κλιματικές αλλαγές στο μέλλον. Εν αντιθέσει με τα προαναφερθέντα ο Zhu et al (2017) μία ποιοτική μελέτη σε επαγγελματίες της τουριστικής βιομηχανίας στο Schleswig -Holstein και τις δυτικές ακτές, αποκάλυψαν οι συζητήσεις ότι οι εντονότερες βροχοπτώσεις του καλοκαιριού θα περιόριζαν στην τουριστική βιομηχανία την τάση που είχε φανερωθεί τα προηγούμενα χρόνια, να επενδύουν σε ανέσεις και υποδομές.

Οι Tseng & Huang (2017) καταπιάστηκαν με τις επιπτώσεις πού πιθανόν θα παρουσιαστούν εάν σημειωθεί άνοδος της θερμοκρασίας 2C στην περίοδο του χειμώνα στον τομέα του χειμερινό σπορ στην Αυστρία και στα βουνά της. Όπως αποκάλυψαν τα ευρήματα τους τέτοιες μεταβολές θα είχαν τη δυνατότητα να περιορίσουν σοβαρά της περιόδους σκι και να ελαχιστοποιήσουν τη χρηστικότητα των συγκεκριμένων χιονοδρομικών κέντρων καταρχάς σε προορισμούς που διακρίνονται για το χαμηλό υψόμετρο. Η επιστημονική κοινότητα θεωρεί ότι θα υπάρξει ως αποτέλεσμα θέρετρα τέτοιου είδους να εγκαταλειφθούν κατά πρώτον και θα διασωθούν τα εναπομείναντα χιονοδρομικά κέντρα που εντοπίζονται σε μεγαλύτερο υψομετρικό και βεβαίως θα διαθέτουν υψηλότερες τιμές για τους επισκέπτες.

Στην μελέτη των Rasoolimanesh et al (2017) πού ασχολήθηκε με τα χειμερινά σπορ και τον παρελκόμενο τουρισμό σε Φιλανδία, Ελβετία και Σκωτία, εντόπισε μία τάση πτωτική για το σκι σε φυσικές συνθήκες. Ωστόσο αναφέρουν ότι το συγκεκριμένο πρόβλημα υφίσταται σε μικρότερο βαθμό για τα χιονοδρομικά κέντρα που εντοπίζονται σε μεγαλύτερο υψόμετρο. Επιπροσθέτως η αξιοποίηση μηχανημάτων παραγωγής τεχνητού χιονιού το πήζει δυσχέρειες καθώς η θερμοκρασία δεν επιτρέπει ανά πάσα στιγμή τη χρήση τους και κατά συνέπεια μειώνει ταυτόχρονα της διαθέσιμες επιλογές για την προσαρμογή στις καινούργιες συνθήκες.

Χρησιμοποίησαν οι De Vita & Kyaw (2016) τον τουριστικό δείκτη για να μετρήσουν την απήχηση που έχει η κλιματική αλλαγή στην θελκτικότητα τον τουριστικών περιοχών στη Βόρεια Αμερική. Στο αστικό τουρισμό επικεντρώθηκε η έρευνα και σε

πληθώρα πόλεων τις οποίες ταξινόμησε σύμφωνα με την τουριστική τους καταλληλότητα. Αξιολόγησαν τις συσχέτιση μεταξύ των σεναρίων κλιματικής αλλαγής και δαπανών που θα καταβληθούν στα τουριστικά καταλύματα στις δεκαετίες του 2050 και του 2080. Από τα αποτελέσματα εκτιμήθηκε για τις Καναδικές πόλεις μία επέκταση των εσόδων. Επίσης ένα ενδιαφέρον εύρημα αποτελεί η διαπίστωση ότι οι πόλεις καθίστανται πιο ελκυστικές όσον αφορά τις δύο χρονικές περιόδους για τον τουρισμό ιδιαίτερα δε την άνοιξη. Διερευνώντας ο Gibson (2019) τον τουρισμό και ιδιαίτερα τον ευρωπαϊκό και τις προοπτικές του, αξιοποιεί έναν δείκτη τουρισμού και σε αυτόν τον δείκτη περιλαμβάνει την ταχύτητα του ανέμου την υγρασία τη βροχόπτωση και τη θερμοκρασία. Υπολογίζονται οι τιμές του δείκτη σε χωρική ανάλυση $0,5 * 0,5$ 00 αξιοποιώντας δεδομένα για κάθε μήνα και εντοπίζονται ανάμεσα στις δεκαετίες του 2020 και 2080, φανερώνουν μία σχέση μη γραμμική ανάμεσα στην τουριστική έλξη και τους κλιματικούς παράγοντες. Όπως φανερώνουν τα ευρήματα θα ανακατευθύνει η κλιματική αλλαγή τους τουρίστες προς μεγαλύτερα υψόμετρα και γεωγραφικά πλάτη. Σε ορισμένες τοποθεσίες επιπλέον θα καταγραφεί μία μετακίνηση της τουριστικής δράσης την άνοιξη από το καλοκαίρι και προς το φθινόπωρο, ενώ έτερες θα μετακινηθούν από το φθινόπωρο και την άνοιξη στο χειμώνα. Υλοποιήθηκαν έρευνες προς διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στις επιδιώξεις της αναψυχής και της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτού του είδους τη μελέτη οι Mayaka et al, (2020) προσπαθούν διερευνήσουν ενδελεχώς το θέμα και μελετούν λεπτομερώς στις Ηνωμένες Πολιτείες οχτώ δραστηριότητες αναψυχής. Δημιουργήθηκαν λοιπόν εξισώσεις ζήτησης οι οποίες καθόρισαν τη συσχέτιση ανάμεσα στη θερμοκρασία και στον αριθμό των δραστηριοτήτων της καθημερινότητας. Οι εκτιμήσεις στους έγιναν θεωρώντας ότι η θερμοκρασία θα σημειώσει αλλαγή 2,3C, ενώ κατά 6% θα μειωθούν οι βροχοπτώσεις το 2070. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν μία κάθετη μείωση στις ημέρες που ασχολούνται με το σκι (-58%) και μία σοβαρή άνοδο στις μέρες που θα ασχολούνται με γκολφ (+16%) και με δραστηριότητες παραλίας (+15%). Ανέλυσαν οι Lee & Jan (2019) τη συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στις δραστηριότητες ψυχαγωγίας θεμελιώνοντας τη μελέτη τους σε παραμέτρους ίδιες με αυτές που χρησιμοποίησαν οι Loomis & Crespi (1999). Η έρευνα μέτρησε το βαθμό κοινωνικής ευημερίας και επέβαλε πίνακα επιπτώσεων που η διακύμανση προέβλεπε από απώλεια 0,8 δις δολαρίων έως 26,5 δις δολαρίων κέρδος. Η έκτακτη επίσκεψη αξιοποιήθηκε ως μέθοδος και προσδιόρισαν οι επιστήμονες ότι συνιστά η

θερμοκρασία κύριο παράγοντα που επιδρά σε επισκέψεις στο Rocky Mountain National Park (Κολοράντο), προβλέποντας άνοδο που κυμαίνεται μεταξύ των τιμών 9,9% έως 13,6%, στα ταξίδια αναψυχής ανάλογα με το κλίμα έως το 2020. Ενώ είχαν επικεντρωθεί στην εγχώρια ζήτηση στην οποία προστίθενται και τα ταξίδια αναψυχής και τα ολονύκτια, η υλοποίηση των μελετών εν τέλει εφαρμόστηκε σε περιφερειακό ή πολιτειακό επίπεδο στην επικράτεια των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ο Basu (2017) διερεύνησε τις τουριστικές τάσεις και τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η αύξηση των καλοκαιρινών θερμοκρασιών αυξάνει τον διεθνή και τον εγχώριο τουρισμό. Ειδικότερα όταν αυξάνεται κατά ένα βαθμό ή θερμοκρασία εντοπίζεται ανάλογη αύξηση 1 έως 5% στην τουριστική ζήτηση στην επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου. Κατά τους Fang et al, (2018) όταν παρατηρείται άνοδος της θερμοκρασίας ταυτόχρονα αυξάνονται τα οφέλη των καταναλωτών και ο αριθμός των ταξιδιών κατ' έτος. Ειδικότερα μια εκτίμηση για το 2030 και την κλιματική αλλαγή το έτος αυτό αναφέρει ότι άνοδος κατά 2 C της θερμοκρασίας και ο περιορισμός κατά 15% της καλοκαιρινής βροχόπτωσης θα επιδρούσε αρνητικά στις μετακινήσεις από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες προς την Ελλάδα κατά 1,3% ωστόσο στην Ισπανία θα αυξηθούν κατά 2,2%. Βεβαίως διάφορες εποχές του χρόνου κατέγραψαν κορυφαίες επιδόσεις στα ταξίδια όσο και στον αριθμό τουριστών-καταναλωτών.

Ερευνητικό μέρος

4.Κεφάλαιο 4ο: Ερευνητική Μεθοδολογία

4.1. Αναγκαιότητα και σπουδαιότητα της έρευνας

Η αναγκαιότητα και σπουδαιότητα να μελετηθεί η σχέση ανάμεσα σε κλιματική αλλαγή και τουρισμό είναι ισχυρή. Στην παγκόσμια βιβλιογραφία εντοπίζονται αρκετές έρευνες που έχουν προβάλλει την σύνδεση αυτή και διάφοροι οργανισμοί προειδοποιούν για τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Επίσης καθημερινά κατακλύζεται η κοινωνία από ειδήσεις με καταστροφές εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια καταγράφηκαν διάφορες καταστροφές που ακουμπούσαν τον τουρισμό (πυρκαγιές στη Ρόδο κτλ).

4.2. Σκοπός της έρευνας και Ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα θα επιχειρήσει ενδελεχώς να μελετήσει την κλιματική αλλαγή και τις συνέπειες που ενδεχομένως θα υποστεί ο τουρισμός (θετικές-αρνητικές). Για την ολοκλήρωση της έρευνας επιλέχθηκε ο αναγκαίος αριθμός υποκειμένων και από τον ερευνητή η ποιοτική μέθοδος και η ημι-δομημένη συνέντευξη. Ο λόγος των συμμετεχόντων της έρευνας υπήρξε οδηγός και μέσα από αυτόν θα καταβληθεί προσπάθεια να αποκωδικοποιηθούν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις αυτών για το περίπλοκο και σύνθετο αυτό φαινόμενο. Η χρήση των θεωρητικών δεδομένων σε συσχέτιση με την διεθνή και την ελληνική βιβλιογραφία και σε συνδυασμό με τα στοιχεία που ανέκυψαν δημιουργήθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα που ακολουθούν:

- 1) Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τις επιχειρήσεις φιλοξενίας και τον τουρισμό της περιοχής;
- 2) Οι επικρατούσες κλιματικές συνθήκες αποτελούν κρίσιμο παράγοντα για τη βιωσιμότητα της τουριστικής περιοχής;
- 3) Οι επιχειρήσεις καταβάλουν προσπάθειες να ανταπεξέλθουν στην κλιματική αλλαγή και στις επιπτώσεις που αυτή επιφέρει;
- 4) Υφίσταται μείωση της εποχικότητας και διασπορά του τουριστικού προϊόντος- Προώθηση ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (έμφαση στην προσέλκυση νέων στοχευμένων ομάδων τουριστών);

4.3.Ποιοτική έρευνα

Ένας ορισμός που θα μπορούσε να αποδοθεί αρχικά είναι ότι η ποιοτική έρευνα συνιστά δραστηριότητα που τοποθετεί τον παρατηρητή στο φυσικό περιβάλλον. Επιχειρεί δε αυτός να το καταστήσει ορατό χρησιμοποιώντας διάφορες ερμηνευτικές πρακτικές και υλικά και συνάδει η ερμηνεία με την αντίληψη του και την κατανόηση του. Η κοινωνική ζωή γίνεται αντιληπτή από τους ερευνητές που ενστερνίζονται την ποιοτική προσέγγιση ως μία πραγματικότητα ρευστή και επιχειρούν να την αντιληφθούν στη δυναμική διάσταση. Αποδίδουν εξαιρετική σημασία στους τρόπους που βιώνεται, αναπαράγεται και ερμηνεύεται ο κοινωνικός κόσμος από τα κοινωνικά υποκείμενα, παρατηρώντας τις πρακτικές της καθημερινότητας και τον διαδράσεων τους.

Πληθώρα μεθόδων αξιοποιεί η ποιοτική έρευνα όπως συνεντεύξεις, συνομιλίες καταχωρήσεις ημερολογίου, έρευνα πεδίου, οπτικοακουστικό υλικό (ηχογραφήσεις, βίντεο, φωτογραφίες). Συγκροτεί δηλαδή η ποιοτική έρευνα μία ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση για τον κόσμο που μας περιβάλλει. Κατά συνέπεια επιδιώκει να διερευνήσει τα φαινόμενα "εκ των έσω" δηλαδή μέσα από τις ιστορίες, τις εμπειρίες και την οπτική των συμμετεχόντων υποκειμένων σε αυτά. Μελετά η ποιοτική προσέγγιση στην πολλαπλότητα τους τα κοινωνικά φαινόμενα και επικεντρώνεται στην ποικιλία και στη διαφοροποίηση της κοινωνικής ζωής. Τοιουτοτρόπως δεν επιχειρείται να ανιχνευτούν αποκλειστικά οι αντιπροσωπευτικές αλλά επίσης και οι αποκλίνουσες και αρνητικές περιπτώσεις. Εξετάζονται λοιπόν οι περιπτώσεις και επεξηγούνται στα πλαίσια που είναι τοποθετημένες. Προσφέρεται επίσης στην πολυπλοκότητα τους έμφαση και για αυτό ακολουθείτε ολιστική προσέγγιση προκειμένου να μην υπάρξει χωρισμός σε επιλεγμένες μεταβλητές.

Παρέχει στον ερευνητή τη δυνατότητα να αποκομίσει πληθώρα πληροφοριών για κάθε θέμα που μελετάται, καθώς εις βάθος και ενδεδειγμένη είναι η διερεύνηση πάνω στις διεργασίες, τις μεταβολές και το γεγονός που παρατηρεί ο άνθρωπος. Συνιστά εξαιρετική μεθοδολογία όταν επιχειρείται να συλλεχθούν απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν ερμηνεία (πώς) τον φαινομένων και εμφάνισης (γιατί). Στην ποιοτική προσέγγιση δεν υφίσταται ως σκοπός ο έλεγχος υποθέσεων που έχουν διατυπωθεί αλλά η ανίχνευση νέων διαστάσεων και πτυχών του αντικειμένου που εξετάζεται και η πλήρης κατανόηση του. Για αυτόν τον λόγο υιοθετούν οι ποιοτικές έρευνες σχέδια ευέλικτα (Robson, 2007). Αυτά είναι δυνατόν να επαναπροσδιορίζονται στη διάρκεια της έρευνας στο σύνολο των πτυχών τους, και από τα ερευνητικά ευρήματα που αναδύονται στα πρώτα στάδια της έρευνας. Όπως πρεσβεύει η ποιοτική προσέγγιση, η εμπειρική διερεύνηση και η θεωρητική επεξεργασία δεν διαχωρίζονται στο ερευνητικό έργο ως διακριτά στάδια, αλλά τροφοδοτεί η μια την άλλη και διαπλέκονται διαλεκτικά.

Επιβεβλημένη θεωρείται στην έρευνα η εμπλοκή και επικοινωνία του ερευνητή με τους συμμετέχοντες στην έρευνα και δεν θεωρείται διαστρεβλωτικός παράγοντας. Η σχεδίαση και οι προκύπτουσες ενέργειες και διαδικασίες, αποτελεί σημείο κομβικό και κρίσιμο για όλες τις έρευνες. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να σχεδιαστεί μια ποιοτική έρευνα, καθώς κατά πρώτον από θεωρητικές και επιστημολογικές υποθέσεις καθοδηγείται ο ερευνητικός σχεδιασμός, αλλά και από τους κύριους στόχους της έρευνας. Πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα εξής για την έρευνα (Flick, 2006):

- τους σκοπούς της έρευνας
- το αντικείμενο της έρευνας
- το υπόβαθρο θεωρητικό και επιστημολογικό
- τα δεδομένα που προέκυψαν από την ανάλυση
- ηθικά θέματα και αρχές
- επίσης δεν πρέπει να ανακλάται με έμμεσο τρόπο στους συμμετέχοντες ο ερευνητής.

4.4. Ποιοτική συνέντευξη

Καθότι ο ερευνητής αξιοποίησε την ποιοτική συνέντευξη ως εργαλείο της έρευνας, είναι ορθό και απαραίτητο να μνημονευθεί η ποιοτική συνέντευξη. Η πλέον

διαδεδομένη μάλλον μέθοδος για να συλλεχθούν και να δημιουργηθούν ερευνητικά ποιοτικά δεδομένα είναι η ποιοτική συνέντευξη και ο όρος φανερώνει τις εις βάθος συνεντεύξεις. Η εκμετάλλευση όμως της ποιοτικής συνέντευξης στη διαδικασία υλοποίησης της έρευνας συγκροτεί μία σύνθετη απόφαση καθώς την επηρεάζουν πλήθος μεταβλητών που συσχετίζονται με τους στόχους, την προσαρμοστικότητα του ερευνητή, την κατάσταση των πόρων που είναι ελεύθεροι να αναλωθούν. Βέβαια για να υλοποιηθεί χρειάζεται προετοιμασία, προγραμματισμός και προεργασία. Πρέπει να την υποστηρίζουν επιπλέον οντολογικές και επιστημολογικές αρχές και σε κάθε έρευνα να σχετίζεται με τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα (Gill, Stewart, Treasure & Chadwick, 2008).

Έτσι διακρίνονται δύο είδη συνέντευξης, η ημιδομημένη και η μη δομημένη. Ο σκοπός είναι να συλλεχθεί άφθονο υλικό από τα άτομα του δείγματος που εκφράζουν ελεύθερα τις σκέψεις, εμπειρίες και τις αντιλήψεις τους (Robson, 2007). Περιλαμβάνει η ημιδομημένη συνέντευξη ένα σύνολο ερωτήσεων που έχουν προηγουμένως διατυπωθεί και την εκμεταλλεύονται ιδιαίτερα οι νέοι ερευνητές προκειμένου να έχουν στα χέρια τους ένα μέσο, που θα τους οδηγεί σε ζητήματα σημαντικά κατά την κρίση τους και πρέπει να μελετηθούν. Η συνέντευξη είναι ευέλικτη καθώς μπορεί να μεταβληθεί το περιεχόμενο της, η σειρά με την οποία υποβάλλονται οι ερωτήσεις, η προσθαφαίρεση θεμάτων ή ερωτήσεων για συζήτηση και η δυνατότητα όταν υπάρξουν άτομα το δείγματος κατάλληλα να λειτουργεί σε βάθος η συνέντευξη (Galleta, 2012).

Προσφέρει τη δυνατότητα στους ερευνητές η ποιοτική συνέντευξη να (Mason, 2018):

- ✓ Να μελετήσουν ενδελεχώς απόψεις, εμπειρίες, αξίες και αντιλήψεις.
- ✓ Να κατανοήσουν το πολύπλοκο ανθρώπινης εμπειρίας και συμπεριφοράς.
- ✓ Με καταλάβουν το φαινόμενο που μελετών από τη μεριά των υποκειμένων.
- ✓ Να υφίσταται αμφίδρομη επικοινωνία.
- ✓ Να μελετήσουν θέματα που δεν έχουν προσημειωθεί.
- ✓ Επίσης να μεταβάλλουν κατά το δοκούν το σχεδιασμό εάν χρειαστεί.

Βεβαίως όπως αναγνωρίζει και ο Mason (2018) είναι χρονοβόρα μέθοδος και δεν είναι εύκολη στην επιλογή.

4.5.Θεματική ανάλυση

Εκμεταλλεύτηκε ο ερευνητής την μέθοδο της θεματικής ανάλυσης σε αυτή την μελέτη, που συγκροτεί μέθοδο εντοπισμού ανάδειξης και περιγραφής θεμάτων και μοτίβων νοηματικών που επανέρχονται από τα στοιχεία της έρευνας και αποτελεί κυρίαρχο μέσο για όσους εκμεταλλεύονται την ποιοτική έρευνα. Στην περίπτωση που επιθυμεί ο ερευνητής να χρησιμοποιήσει ερμηνείες και να προβάλλει σκέψεις, αξίες και απόψεις αποτελεί εξαιρετική μέθοδο.

Είναι ευέλικτη μέθοδος και θεωρείται πλεονέκτημα καθώς μπορεί να ανακαλύψει νέα γνώση που δεν υπήρχε. Μπορεί να συνοψίσει μεγάλο φόρτο δεδομένων και να υποστηρίξει την ανάλυση τους όσον αφορά ομοιότητες ή διαφοροποιήσεις. Η προσεγγίσεις ενδιαφέρον ανάλογα με το επίπεδο της ανάλυσης. Οι Braun & Clark (2006) αναφέρουν ότι αναζητούνται θέματα που μπορεί να βρίσκονται σε ένα επίπεδο επιφανειακό ή σε ένα λανθάνον και τα νοήματα κρύβονται στα λεγόμενα των ατόμων. Τα θέματα επίσης μπορεί να αναβλύζουν από το λόγο (κείμενο) και να υποστηρίζονται από τα δεδομένα. Επίσης μπορεί να στηρίζει και να καθοδηγεί η θεωρία κατασκευάζονται από μία συσχέτιση παραγωγικής και επαγωγικής ανάλυσης (Ferreday & Muir-Cochrane, 2006).

4.5.1.Στάδια θεματικής ανάλυσης

Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία και συλλεχθούν τα δεδομένα πρέπει ο ερευνητής να τα κατανοήσει πλήρως, σε κάθε έρευνα (Clark & Brown, 2013). Η μελέτη επί μακρό χρόνο φανερώνει νοήματα και μοτίβα που συνδέονται με το υπό μελέτη φαινόμενο. Ο ερευνητής λοιπόν δημιουργεί κώδικες από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν. Δημιουργούνται εκ των προτέρων ή αναδύονται από τα δεδομένα και τους αποδίδεται νόημα εν συντομία και μπορεί να αποδοθούν πολλά νοήματα σε ένα απόσπασμα. Δηλαδή ουσιαστικά αποδίδει έννοιες ο ερευνητής με θεωρητικό και ερμηνευτικό χαρακτήρα (Ιωσηφίδης, 2008). Το επόμενο βήμα στη σειρά είναι η δημιουργία θεμάτων. Ορισμένες ομάδες κωδικών κατασκευάζουν θέματα που ερμηνεύουν τα στοιχεία στο επόμενο επίπεδο. Ο ερευνητής πρέπει να επιλέξει, να κατανοήσει, συνδέσει, να ερμηνεύσει και να συμπεράνει από τα δεδομένα που έχει συγκεντρώσει, στηριζόμενος πάνω σε συγκεκριμένες θέσεις, σε παραδοχές επιστημολογικές και στον ερευνητικό σχεδιασμό ευρύτερα. Στο επόμενο στάδιο πρέπει να φροντίσει να μην

επικαλύπτονται κάποια θέματα ή να απομακρυνθούν κώδικες που δεν συσχετίζονται. Αποδίδονται τίτλοι με λιτό τρόπο και λακωνικοί. Η απάντηση στις ερωτήσεις είναι πρακτικά τα θέματα. Στη συνέχεια καταγράφεται η ανάλυση πλαισιωμένη από αποσπάσματα που αντλήθηκαν από τα δεδομένα.

4.6.Θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων

Οι διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται και διακρίνονται ανάμεσα στην αλήθεια που ενστερνίζονται και υιοθετούν τα άτομα του συνηθισμένου πληθυσμού και στην τεκμηριωμένη επιστημονικά αλήθεια με αυστηρά κριτήρια που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, μελετώνται ενδελεχώς από την θεωρία που αναφέρεται στις κοινωνικές αναπαραστάσεις. Κάθε αντιληπτική εύλογη ενέργεια που εξελίσσεται συνεχόμενα και βελτιώνεται ή απο σύνολα προσώπων ή από μεμονωμένα πρόσωπα, που αποζητούν να ξεκαθαρίσουν την άποψή τους σε αντιπαράβολή με επικοινωνία, γεγονότα, καταστάσεις και αντικείμενα που τους ελκύουν και αποσπούν το ενδιαφέρον τους, αναφέρεται και περιγράφεται ως κοινωνική αναπαράσταση. Με αυτή τη μέθοδο υλοποιείται μία ενέργεια στοχασμού με τον οποίον επιχειρείται αντιπαράβολή και αντιστοίχιση υποκειμένου με αντικείμενο (Piaget 1968). Η συγκεκριμένη αναπαράσταση παρουσιάζεται για να υποστηρίξει το άτομο και την ομάδα να συνειδητοποιήσει το φυσικό περιβάλλον που εντοπίζεται γύρω του και μέσα σε αυτό διαβίει.

Πιστεύει ο Moscovici (1976) ότι οι αναπαραστάσεις συμμετέχουν στην δυνατότητα να εντάσσουμε πρόσωπα και αντικείμενα, να τα αντιπαράβάλουμε, να διασαφηνίσουμε και να ερμηνεύουμε συμπεριφορές που είναι αντιπροσωπευτικές και προβάλλουν έννοιες, ως κομμάτι του χώρου της κοινωνίας στην οποία διάγει τον βίο του. Ξεπροβάλλει ως δράση συλλογική και παίρνει μέρος στις συνομιλίες και στις διεργασίες σχηματισμού των συμπεριφορών. Μας μεταβίβασε ο Moscovici (1984) τον παρακάτω ορισμό: η κοινωνική αναπαράσταση πιστοποιείται και εξακριβώνεται ως σύστημα αξιών, ιδεών και πρακτικών και η μέθοδος εργασίας παρουσιάζεται διπλή: να επινοήσει (συνθέσει) στην αφετηρία μία κατάσταση, μία ταξινομία πού θα επιδρά στην αποτελεσματικότητα του προσώπου να επαληθεύσει την ορθή πορεία μέσα σε ένα κόσμο υλικό και κοινωνικό και να τον κυβερνήσει. Ο δεύτερος τρόπος που εργάζεται απαιτεί να χορηγήσει και να εφοδιάσει με το ταλέντο και τη δεξιότητα που χρειάζονται, τους συμμετόχους μιας κοινότητας προκειμένου να

αλληλοεπιδράσουν, να προσφέρουν απόψεις, ιδέες και συναισθήματα, παρέχοντας ένα σύνολο νόμων/κανονισμών προκειμένου να ωφελείται η κοινωνία.

Η Jodelet (1984) υπογραμμίζει, ότι επιλέγεται ως είδος γνώσης πάνω στην οποία δημιουργούνται με επινοητικότητα δευτερεύουσες μεταβολές που δεσμεύουν τα υποκείμενα της κοινωνίας και η οποία πρακτικά υποστηρίζει ένα κομμάτι της και προσφέρει τη συμβολή της στη διάπλαση μιας πραγματικότητας που εν τέλει συνηθίζουν.

Αυτές οι αναπαραστάσεις κατορθώνουν το εφικτό στην επίδραση και στην ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και συναισθημάτων ανάμεσα στις δύο πλευρές και εξυπηρετούν τη συμφωνία ατόμου και κοινωνίας, όσον αφορά εσωτερικές/ψυχολογικές και τις εξωτερικές/κοινωνικές σχέσεις και δημιουργείται ο ρόλος της έτσι εξαιρετικά σημαντικός (Παπαστάμου 1995).

Οι αναπαραστάσεις λοιπόν κατασκευάζουν τη σύζευξη ανάμεσα σε δύο κόσμους: τον ψυχικό κόσμο του ατόμου καθώς συνδέεται με κανόνες αλήθειας αυστηρούς, με τον δημιουργημένο φανταστικό χώρο των ιδεολογιών, των αξιών και των αρχών και με τα συναισθήματα. Και από την άλλη με την εξωτερική αληθινή πραγματικότητα καθώς εξελίσσονται στον ορατό χώρο της κοινωνίας στον οποίο εφευρέθηκαν. Έχουν υπόσταση, ως είδος γνώσης και αξιοποιούνται στην ερμηνεία και στην προσωπική εκτίμηση που απονέμεται στο υλικό φυσικό περιβάλλον που μας περιστοιχίζει. Στην διάπλαση ή στην απονομή μορφής στις κοινωνικές αναπαραστάσεις συνεισφέρει ο χρόνος με ιδιαίτερο ρόλο καθώς αλλοιώνονται συγκεκριμένες έννοιες με το πέρασμα του χρόνου. Έτσι ο Παπαστάμου (1989) υπογραμμίζει ότι παρουσιάζονται ως ορατές, κυκλικές μορφές σκέψης που επιχειρούν να εξελιχθούν, ασταθείς, που επινοούνται με ευκολία και συσχετίζουν παραστάσεις και πληροφορίες που διαμορφώνονται μετά την νοητική τροποποίηση και τη βεβαιότητα και το αναλλοίωτο των πεποιθήσεων με πρακτικές και σχέσεις διατομικές και την συγκεκριμένη ξεκάθαρη αίσθηση τους.

Είναι παρούσες συμμετέχοντας στη διαμόρφωση της ατομικής συμπεριφοράς, καθώς καταγράφονται στην παραγωγική διεργασία του νου, στις σκέψεις, στο λόγο, στις συμπεριφορές, στις ανθρώπινες σχέσεις και στην προσέγγιση έναντι των άλλων. Ερμηνεύουν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις την ικανότητα να προξενήσουν μεταβολές παραγωγικές σε μία ατομική κοινωνική ταυτότητα και συμβάλλουν με διαύγεια στην ερμηνεία της εκφρασμένης άποψης τους, εντός των ορίων ομάδων ή

ατόμων. Εμφανίζονται στο προσκήνιο εξαιτίας της ακαταμάχητης και επιτακτικής αναγκαιότητας για μετασχηματισμό του άγνωστου, έτσι ώστε η καινούργια μορφή να αποτελεί ιδιοκτησία τους. Για να καταστεί εφικτό αυτό τίθενται δύο μηχανισμοί σε λειτουργία: επικέντρωση και αντικειμενικοποίηση. Η πρώτη παρέχει τη δεξιότητα στη γνωστική δομή να κατασκευάσει ένα αμετάβλητο σώμα που τους εκφοβίζει και τους εκπλήσσει, δύσκολο στην αναγνώριση και όχι οικείο (Παπαστάμου 1989). Ενώ η δεύτερη μεταβάλλει σε εικόνα, μία έννοια. Με αυτό τον τρόπο τα νέα στοιχεία που αποδέχονται και εγκολπώνουν στο γνωστικό σύστημα τα άτομα, εντάσσονται σε συστήματα καταγραφής ή τυπολογίας καταστάσεων και ομάδων και εντοπίζεται η παρουσία τους από προηγούμενα.

Επίσης επηρεάζουν την κατασκευή συμπεριφορών, αντιλήψεων και αφηρημένων ιδεών που δημιουργούν μικρές αλλαγές ρηξικέλευθες στην ατομική συμπεριφορά, με πρακτικές, γνώμες και δράσεις και σταθεροποιούνται στο επόμενο διάστημα παρουσιάζοντας την αλήθεια τους. Εντοπίζονται σε βάθος χρόνου, διαμορφώνονται και διαβάζονται με μεγάλη ευκολία, σε κάθε έναν χωρίς να γίνονται αντιληπτές ιδεολογικά.

4.7.Χρόνος υλοποίησης της έρευνας

Ο χρόνος που χρειάστηκε για να ολοκληρωθούν οι συνεντεύξεις προσέγγισε τις δύο έως τρεις ώρες ημερησίως και η κάθε συνέντευξη 40 με 50 λεπτά. Υλοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις κατόπιν προκαθορισμένων συναντήσεων του ερευνητή με τον/την συνεντευξιζόμενο/η. Οι συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν τον μήνα Δεκέμβριο του 2023.

4.8.Συμμετέχοντες στην έρευνα -δείγμα

Συνολικά δεκαπέντε (15) άτομα επιλέχθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας για να υλοποιηθεί. Ο λόγος της προτίμησης αφορούσε την ενασχόλησή τους με το πεδίο του τουρισμού, ο ερευνητής διέθετε εύκολη προσπέλαση προς αυτούς καθώς γνώριζε τα άτομα του δείγματος επειδή εργάζονται στον τόπο καταγωγής και μόνιμης κατοικίας αυτού. Εξίσου σοβαρός λόγος για την επιλογή αυτών παρουσιάζεται και η διαθεσιμότητά τους να υποβληθούν στη διαδικασία της συνέντευξης, ούτως ώστε να ολοκληρωθεί η έρευνα.

- ✓ Οι δεκαπέντε (15) έλκουν την καταγωγή τους από την περιοχή της Στερεάς Ελλάδας

- ✓ Κατά φύλο υπερτερούν ελαφρά οι άνδρες (οχτώ έναντι επτά) και
- ✓ η ηλικία τους κυμαίνεται από 25 έως 50
- ✓ Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο πλέον των μισών(εννέα άτομα) κατέχουν πανεπιστημιακό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, οι υπόλοιποι έχουν ολοκληρώσει σπουδές δευτεροβάθμιας (τρία άτομα) ή μεταδευτεροβάθμιας (τρία άτομα) εκπαίδευσης.
- ✓ Επτά είναι έγγαμοι και οι υπόλοιποι άγαμοι.

4.9.Σχεδιασμός-Διαδικασία

Τα άτομα που προτιμήθηκαν για να συμμετάσχουν στην έρευνα συνιστά δείγμα σκοπιμότητας ή μη πιθανοτήτων (Cohen Manion & Morrison, 2008), καθώς στοχεύουν αποκλειστικά να αντιπροσωπεύσουν τον εαυτό τους και όχι να γενικεύσουν τα αποτελέσματα. Θεωρείται δειγματοληψία που επιλύει πλήθος προβλημάτων, καθώς παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης του δείγματος, καθώς ο ερευνητής διαμένει στον δήμο εργασίας αυτών, κάποιους τους γνωρίζει και για κάποιους άλλους μπορούσε να αποκτήσει πρόσβαση μέσω κοινών γνωστών.

Δεν είχαν γνώση του θέματος οι συμμετέχοντες στην έρευνα, είχαν ενημερωθεί μόνο ότι θα υλοποιηθεί μία έρευνα και το θέμα της ήταν για την κλιματική αλλαγή και τον τουρισμό. Στα άτομα του δείγματος προσφέρθηκαν διαβεβαιώσεις αναφορικά με την ανωνυμία της ταυτότητάς τους, όπως και των απαντήσεων τους και ευρύτερα για την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Για να υλοποιηθούν οι συνεντεύξεις, επήλθε συνεννόηση μεταξύ των μερών (συνεντευξιαζόμενος και συνεντευκτής), ορίστηκαν οι δια ζώσης συναντήσεις και περαιώθηκαν οι συνεντεύξεις. Ο χρόνος που απαιτήθηκε για κάθε συνέντευξη περίπου κυμαινόταν από 35 έως 55 λεπτά της ώρας. Σχεδόν στο σύνολό τους τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα πρόθυμα προσήλθαν στη συνέντευξη και αφηγήθηκαν την εμπειρία τους και την άποψή τους αναφορικά με το εξεταζόμενο θέμα. Ο συνεντευκτής και οι μετέχοντες στην έρευνα τήρησαν την εχεμύθεια σε απόλυτο βαθμό, καθώς προσωπικά δεδομένα δεν αποκαλύφθηκαν για το σύνολο των ατόμων, καθώς ο συνεντευκτής το ονόματα σημείωσε κωδικοποιημένα όπως και διάφορες άλλες πληροφορίες.

4.10. Δεοντολογία

Ο/Η ερευνητής/τρια κάθε φορά αποδίδει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην δεοντολογία που συσχετίζεται με την έρευνα. Αναφέρεται σε κανόνες, κανονισμούς και ρυθμίσεις, ο εν λόγω όρος στις κοινωνικές επιστήμες, που τη σχέση και την επικοινωνία ερευνητών/τριών ρυθμίζουν, για να έχει τη δυνατότητα εύρυθμα να λειτουργεί (Horf, 2004). Συνήθως εστιάζουν στην αντιμετώπιση των ατόμων του δείγματος στη διάρκεια της έρευνας (Traianou, 2014). Πρέπει να ενδιαφέρονται για θέματα όπως η συμμετοχή, οι ερευνητές και οι ερευνήτριες, ιδιαίτερα όταν είναι απαραίτητη η συγκατάθεση για αυτούς που μετέχουν, ότι μετά τις πληροφορίες που θα προσφέρουν τα άτομα του δείγματος, όπως και τα προσωπικά τους στοιχεία θα προφυλαχτούν και δεν θα διαρρεύσουν ούτως ώστε να μην επέλθει κάποια ζημία πιθανή, ψυχική και σωματική, επίσης να δημοσιευτούν.

Θεωρείται εξαιρετικής σημασίας ζήτημα η δεοντολογία στην έρευνα. Προσφέρει ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τις αρχές που πηγάζουν από αυτήν και τη συμμόρφωση σε αυτές. Είναι πολυσύνθετη διαδικασία η τήρηση των κανόνων, καθώς οφείλουν να υπολογιστούν πλήθος μεταβλητών και παραμέτρων που πρέπει να αντιμετωπιστούν από τον ερευνητή/τρια όπως: νομικές κυρώσεις εάν αναρτηθεί η έρευνα, δεοντολογικά κριτήρια από επιτροπές (Howitt, 2010). Βασική αρχή είναι ότι τα άτομα δεν αντιμετωπίζονται ως αντικείμενο- υποκείμενο.

4.11. Υλικό-οδηγός συνέντευξης

Η ερευνήτρια έλαβε συνεντεύξεις ξεχωριστά από κάθε άτομο προκειμένου να διενεργηθούν οι σχετικές συγκρίσεις και αναλύσεις. Οι συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν μέσω ενός κοινού ερωτηματολογίου το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα. Απαιτήθηκε επιδεξιότητα και διακριτικότητα ούτως ώστε να γίνουν κατανοητές και σαφείς οι ερωτήσεις. Σχεδιάστηκαν οι ερωτήσεις καθώς λήφθηκε υπόψη το θεωρητικό μέρος. Επιχειρήθηκε οι ερωτήσεις να επεκταθούν σε πολλά πεδία στις οποίες επανερχόταν η συνεντεύτρια και σταδιακά συναρμολογούνται οι απαντήσεις. Οι κατηγορίες γενικά σχεδόν υπήρχαν διαμορφωμένες απλώς οι απαντήσεις τις αποσαφήνισαν.

4.12.Προβλήματα που αντιμετώπισε η έρευνα

Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισε η έρευνα ήταν η μεγάλη έκταση του δήμου που απαίτησε αρκετές μετακινήσεις και χρόνο προκειμένου να προκαθοριστούν με ασφάλεια και να υλοποιηθούν τα ραντεβού για τις συνεντεύξεις. Ένα επιπλέον πρόβλημα αναδύθηκε από τη συνεντεύξεις ήταν η εποχικότητα του τουρισμού και η απομάκρυνση από την περιοχή κάποιων ατόμων. Επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις η ελλειπτικότητα των απαντήσεων παρά τις επίμονες προσπάθειες του συνεντευκτή.

5.Κεφάλαιο 5^ο: Αποτελέσματα και συζήτηση

5.1.Κατηγορίες ανάλυσης

Η διαδικασία εξελίχθηκε κλιμακωτά. Ο ερευνητής βυθίστηκε στα αποτελέσματα των συνεντεύξεων επί μακρόν και επανειλημμένα τα μελέτησε, δημιούργησε μία εικόνα αρχική, έναν χάρτη, που αφορούσε τις ενέργειες, τα δεδομένα, το λόγο εν τέλει των υποκειμένων της έρευνας, απονεμήθηκαν οι προσδιορισμοί στο σύνολό τους, που εκφράζουν εν συντομία αυτό το νόημα που αποδίδει ο ερευνητής στο τμήμα των δεδομένων των συγκεκριμένων και επικεντρώνει η ανάλυση στον εντοπισμό υποθεμάτων και θεμάτων πιθανών. Το μορφωτικό επόμενο του ερευνητή του προσέφεραν τη δυνατότητα και τον βοήθησαν στον εντοπισμό και στην ανίχνευση θεμάτων. Η συγκρότηση και η εμπειρία του ερευνητή αναγνωρίζεται όπως και οι γνώσεις που κατέχει και διαδραματίζουν ισχυρό ρόλο στην αντίληψη και εγκόλπωση του υλικού. Γενικότερα ο ερευνητής πρέπει να απαντήσει στην ερώτηση ποια είναι η ιστορία που απεικονίζουν τα διάφορα θέματα όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα και πρέπει ενεργητικά να εμπλακεί με το υλικό/κείμενο που κατέχει και δεν πρέπει να χρησιμοποιήσει ερμηνευτικά και θεωρητικά σχήματα και έννοιες πέρα από τα δεδομένα, προκειμένου να αποδώσει νόημα σε αυτά.

5.2.Ανάλυση αποτελεσμάτων- συζήτηση

Προσωπικά-Δημογραφικά Στοιχεία

Για το δείγμα προτιμήθηκαν άτομα που εμπλέκονται με το πεδίο.

- ✓ Οι δεκαπέντε (15) έλκουν την καταγωγή τους από την περιοχή της Στερεάς Ελλάδας
- ✓ Κατά φύλο υπερτερούν ελαφρά οι άνδρες (οχτώ έναντι επτά) και
- ✓ η ηλικία τους κυμαίνεται από 25 έως 50

- ✓ Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, πλέον των μισών(εννέα άτομα) κατέχουν πανεπιστημιακό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, οι υπόλοιποι έχουν ολοκληρώσει σπουδές δευτεροβάθμιας (τρία άτομα) ή μεταδευτεροβάθμιας (IEK, τρία άτομα) εκπαίδευσης.
- ✓ Εφτά είναι έγγαμοι και οι υπόλοιποι άγαμοι.
- ✓ Εργάζονται στο συγκεκριμένο πεδίο από πέντε έως 25 έτη.

Κλιματική αλλαγή ερωτηματολόγιο ανάλυση

Ξεκινώντας την ανάλυση μας οφείλουμε να αναφέρουμε τη σύνθεση των επιχειρήσεων όπου δούλευαν τα άτομα του δείγματος της έρευνας. Η σύνθεση περιλαμβάνει:

- ✓ τρία ξενοδοχεία,
- ✓ πέντε εστιατόρια,
- ✓ τέσσερα beach bar,
- ✓ δύο επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων στο ένα εκ των οποίων λειτουργεί και ταβέρνα
- ✓ και ένα water park.

Οι επιχειρήσεις εντοπίζονται στα παράλια του δήμου Λοκρών και συγκεκριμένα στα δημοτικά διαμερίσματα

- ✓ Θεολόγου,
- ✓ Καμένων Βούρλων,
- ✓ Λιβανάτες,
- ✓ Αρκίτσα και
- ✓ Αταλάντη.

Οι επιχειρήσεις λειτουργούν οι τέσσερις από την αρχή της δεκαετίας του 1990 ακόμα, μια στη δεκαετία 2000- 2010, στην επόμενη δεκαετία εντοπίζονται επτά, ενώ στη δεκαετία που διανύουμε στις αρχές της, έκαναν έναρξη τρεις επιχειρήσεις, η μία από τις τρεις ήταν το water park.

Η απόσταση τους από τη θάλασσα κυμαίνεται από πέντε μέτρα έως 500. Οι έντεκα (11) απέχουν λιγότερο από 100 μέτρα από τη θάλασσα. Όσον αφορά τις κτιριακές εγκαταστάσεις όλες πλην δύο στεγάζονται σε ένα οίκημα η κάθε μία, ενώ υπάρχουν δύο επιχειρήσεις που η μία διαθέτει δύο οικήματα και η άλλη τρία οικήματα. Πρόκειται για μικρές επιχειρήσεις αν και η μία διαθέτει πλέον των 100 δωματίων.

Η πληρότητα των επιχειρήσεων σύμφωνα με τα άτομα του δείγματος που εργάζονται σε αυτές κυμαίνεται από 40 έως 60%.

Η οριοθέτηση της σεζόν ποικίλει ανάλογα με τα άτομα ίσως βέβαια το διαφορετικό αντικείμενο να προκάλεσε αυτή την οριοθέτηση. Όταν αναφέρθηκαν στη σεζόν μία πολύ μεγάλη ομάδα των ατόμων του δείγματος θεώρησε ότι η σεζόν αρχίζει τον Ιούνιο και τελειώνει το Σεπτέμβριο, μία άλλη ελαφρά μεγαλύτερη θεώρησε ότι η σεζόν ξεκινάει το Μάιο και τελειώνει τον Οκτώβριο, ενώ ένα μικρό ποσοστό θεωρεί ότι ξεκινάει τον Απρίλιο και τελειώνει το Σεπτέμβριο.

1.Επίδραση της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή

Έννοια της κλιματικής αλλαγής

Η συσχέτιση ανάμεσα στο κλίμα και στον καιρό, παραμένει ένας κρίσιμος παράγοντας για τον τουρισμό και τις υπαίθριες δραστηριότητες, κατά κύριο λόγο στις παράκτιες περιοχές. Συχνά ο επισκέπτης επηρεάζεται από τον καιρό. Δηλαδή εάν ο καιρός ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του απολαμβάνει την περιοχή εντονότερα και επιθυμεί να συνεχίσει να την επισκέπτεται. Έτσι λοιπόν μέρη της βιομηχανίας του τουρισμού που στηρίζονται στο κλίμα (δραστηριότητες στο νερό και στην παραλία) αντικρίζουν και αυτά ενδεχόμενες προκλήσεις κερδοφορίας. Υφίσταται λοιπόν καλά παγιωμένη η συγκεκριμένη αλληλεξάρτηση αναψυχής και καιρού.

Η επιρροή της κλιματικής αλλαγής στο τουριστικό ρεύμα ερευνήθηκε με εκμετάλλευση ποικίλων κοινωνικοοικονομικών σεναρίων. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν ότι παρουσίαζε κάποια απήχηση η κλιματική αλλαγή, ωστόσο η οικονομική ανάπτυξη και ο πληθυσμός παρουσιάζουν αρκετά ισχυρότερη απήχηση (Moyle et al, 2018).

Αρκετοί αξιόλογοι επιστήμονες πιστεύουν, ότι αποτελεί φάρσα η κλιματική αλλαγή, που την υλοποιούν κατευθυνόμενοι επιστήμονες, δόλιες κυβερνήσεις και τα Ηνωμένα Έθνη. Τα άτομα που δεν ασπάζονται την κοινωνική αλλαγή επισημαίνουν

ότι συγκεκριμένα συμφέροντα την επινόησαν και ότι οι μεταβολές που έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια δεν γνωρίζουν αν προκαλούνται από παρέμβαση του ανθρώπου αλλά μάλλον προκαλούνται από την ισχυρή ανάπτυξη των φυτών (Steiger et al, 2019).

Οι εργαζόμενοι που μετέχουν στην έρευνα κατ' αρχήν γνωρίζουν την έννοια της κλιματικής αλλαγής και κατά πλειοψηφία πιστεύουν ότι επηρεάζει τον τουρισμό μιας περιοχής με ποικίλους τρόπους. Σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό πιστεύουν ότι θα επηρεάσει αρνητικά, ενώ περίπου το 1/3 τον ατόμων πιστεύουν ότι θα επηρεάσει θετικά ή ενδεχομένως και θετικά και αρνητικά. Όπως τονίζουν οι ίδιοι:

«ως φαινόμενο η κλιματική αλλαγή θεωρώ ότι επηρεάζει άμεσα τον τουρισμό και την οικονομία κάθε τόπου». Συνεντευξιαζόμενος 10 (από εδώ και πέρα θα αναφέρονται ως Σ 1,2,3...)

«Γνωρίζω την έννοια της κλιματικής αλλαγής. Πιστεύω θα επηρεάσει αρνητικά τον τουρισμό γενικά γιατί στις κατεξοχήν μεσογειακές περιοχές όπου έχουμε ζεστά καλοκαίρια, παρατηρούνται μεγάλες περίοδοι καύσωνα». Σ11

«Γνωρίζω την έννοια της κλιματικής αλλαγής . Οι συνεχόμενες υψηλές θερμοκρασίες ωθούν τους ανθρώπους να παρατείνουν τις διακοπές τους εφόσον έχουν την οικονομική δυνατότητα, άρα έχουμε παραπάνω πληρότητα αλλά οι ξαφνικές και συνεχόμενες βροχοπτώσεις ή άνεμοι τους μήνες με υψηλή τουριστική κίνηση μας κρατάει στάσιμους» Σ3

«Γνωρίζω την έννοια της κλιματικής αλλαγής . Εννοείται τον επηρεάζει τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Παράδειγμα στα μαγαζιά τα λεγόμενα beach bar μια ξαφνική αύξηση της θερμοκρασίας μη συνηθισμένη για τους χψ μήνες, θα μας επιφέρει περισσότερο κόσμο και κίνηση, όμως οι αυξημένες βροχές το καλοκαίρι μας οδηγούν στην καταστροφή γιατί θέτει την παραλία ανενεργή σε μήνες με υψηλή τουριστική κίνηση» Σ5

«Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τον τουρισμό πιο πολύ θετικά παρά αρνητικά. Παράδειγμα οι συνεχόμενες υψηλές θερμοκρασίες αυξάνουν την κίνηση των πελατών ψάχνοντας μέρη διπλά στη θάλασσα τόσο για διαμονή όσο και να περάσουν μερικές ποιοτικές ώρες χαλάρωσης και ξεκούρασης» Σ6

«Ναι, τη γνωρίζω, σαφώς και θα έχει επιρροή στις επιλογές προορισμού και στην περίοδο που θα επιλέξει ο κόσμος να μετακινηθεί» Σ12

Παρουσία της κλιματικής αλλαγής στην περιοχή

Η έκθεση CHANGES IN THE MEDITERRANEAN REGION, (2019) αναφέρει ότι η μέση μεσογειακή θερμοκρασία έχει σημειώσει αύξηση κατά 1,5°C. Οι υφιστάμενες παγκόσμιες τάσεις υπερθέρμανσης (+1,1°C) υπερβαίνονται από την αυξημένη θερμοκρασία της Μεσογείου. Η άνοδος των επιπέδων της στάθμης της θάλασσας, η αύξηση της θερμοκρασίας της θάλασσας, η μειωμένη ποσότητα βροχόπτωσης, η αύξηση της οξύτητας των ωκεανών, ο αυξημένος κίνδυνος της εδαφικής υποβάθμισης όπως η διάβρωση και η ποιοτική κατάστασή της, είναι κάποιες από τις προεκτάσεις της αλλαγής του κλίματος στην περιοχή. Η άνοδος της θερμοκρασίας και η ανομβρία βοηθούν ώστε το να υπάρξει μία τάση του κλίματος για ξηρότερες συνθήκες. Από το 1950 έως και σήμερα, η ένταση και η συχνότητα της ξηρασίας στη Μεσόγειο έχουν αυξηθεί και αυξάνονται σημαντικά (Vicente-Serrano & al, 2014).

Συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ότι συμπτώματα της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη εδώ. Στην περιοχή τους σίγουρα όπως υποστηρίζουν όλοι έχει αυξηθεί η θερμοκρασία, κάποιος την προσδιορίζει σε τρεις τέσσερις βαθμούς. Επίσης η ξηρασία το μεγάλο ποσοστό των ατόμων θεωρεί ότι είναι υπαρκτή στην περιοχή. Επίσης και οι έντονες αλλαγές του καιρού. Όσον αφορά τις πυρκαγιές επίσης ένα μεγάλο και ισχυρό ποσοστό θεωρούν ότι είναι πια κανονικότητα και λιγότερο για τη διάβρωση και περισσότερο για την αλλαγή των τοπίων ένα ποσοστό σεβαστό θεωρεί ότι υφίστανται στην περιοχή, συμφωνώντας με τις διαπιστώσεις της έκθεσης παραπάνω.

«Αύξηση θερμοκρασίας ραγδαία αύξηση με σταθερά 40 και πάνω βαθμούς για βδομάδες, με αποτέλεσμα να φέρνει ξηρασία στον τόπο κάτι όμως που δε μας επηρεάζει, και από την άλλη όλο κ πιο συχνές βροχοπτώσεις στην καρδιά του καλοκαιριού .. τα υπόλοιπα όχι δε τα έχω παρατηρήσει. Συμβαίνουν εννοείται αλλά δε μας επηρεάζουν τόσο έντονα» Σ3

«Όχι σε όλα, εκτός από χρονιές που είχαμε ακραίες θερμοκρασίες με παρατεταμένο καύσωνα και διάβρωση των ακτών λόγω της ανθρώπινης παρέμβασης και καταστροφή της Ποσειδωνίας από την υπεραλίευση» Σ8

«έχω παρατηρήσει : αύξηση της θερμοκρασίας συχνές πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή, αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας» Σ10.

«Αύξηση στάθμης θάλασσας – όχι, αύξηση θερμοκρασίας – κατακόρυφη αύξηση σίγουρα 3 με 4 βαθμούς συγκριτικά με άλλες χρονιές, αύξηση ξηρασίας – αρκετά, έντονες αλλαγές στο κλίμα της περιοχής – σχετικά ναι, ακραία καιρικά φαινόμενα – όχι ιδιαίτερα, διάβρωση των ακτών – όχι ιδιαίτερα, αλλαγή στο τοπίο – ελάχιστη, συχνές πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή – σίγουρα μια φορά το χρόνο» Σ15

Ακυρώσεις κρατήσεων

Ένα από τα προβλήματα που παρατηρούνται σε περιοχές που πλήττονται από άσχημες καιρικές συνθήκες είναι και η ακύρωση των κρατήσεων. Ωστόσο από τη διαφαίνεται ένα μικρό ποσοστό ατόμων θεωρεί ότι δεν έγιναν ακυρώσεις σε κρατήσεις ενώ το μεγάλο ποσοστό θεωρεί ότι βεβαίως κατά καιρούς υπήρξαν ακυρώσεις από πελάτες εξαιτίας διαφόρων καιρικών φαινομένων. Η μελέτη του Karera (2018) εκτίμησε περιορισμό της ζήτησης στις περιοχές των ακτών της Καραϊβικής εξαιτίας της διάβρωσης του εδάφους στις παραλίες.

«Εννοείται και κρατήσεις έχουν ακυρωθεί και πελάτες εάν ένα απόγευμα γυρίσει ο αέρας σε νότια με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αμμοθύελλες να σηκωθεί να φύγει η να ακυρώσει κρατήσεις.. η ξαφνικές και έντονες βροχοπτώσεις.. όμως είναι φαινόμενα που ακόμα, δε μας επηρεάζουν τόσο έντονα.. ναι μεν το μαγαζί θα υποστεί ζημία αλλά είναι σε διαχειρίσιμο επίπεδο ακόμα.. ένα αυτά τα φαινόμενα κρατήσουν για πάνω από εβδομάδες τότε ναι θα μιλάμε για σημαντικό έλλειμμα» Σ3

«Έχουν ακυρωθεί και λόγω των πυρκαγιών αλλά και λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων τους θερινούς μήνες»Σ12

«Ναι εννοείται... Πολύ συχνό φαινόμενο τόσο στο εστιατόριο όσο και στην παραλία μέρες που υπό άλλες συνθήκες ο υδράργυρος χτύπαγε κόκκινο με καύσωνα και άπνοια αέρα , να έχουμε βροχοπτώσεις έντονες και για μέρες με αποτέλεσμα να χάνουμε κρατήσεις άρα να μειώνονται τα κέρδη με απίστευτα γρήγορο Ρυθμό, γιατί το μαγαζί λειτουργούσε κανονικά, δεν έκλεινε» Σ5

«ακύρωση κρατήσεων τόσο στο ξενοδοχείο όσο και στο εστιατόριο έχει συμβεί λόγω κάποια πρόκλησης πυρκαγιάς στην ευρύτερη περιοχή»Σ6

«Ακύρωση κρατήσεων έχουν γίνει κατά κύριο λόγο μήνες όπου υπήρχαν πολλά μέτωπα πυρκαγιών στην ευρύτερη περιοχή. Ειδικά μια βροχή ή μια πλημμύρα (ήπιου βαθμού) δεν μας επηρεάζει τόσο» Σ 15

Αποχωρήσεις επισκεπτών

Ένα μικρό ποσοστό από τα άτομα του δείγματος δήλωσαν ότι σπάνια αποχώρησαν άτομα εξαιτίας των καιρικών φαινομένων, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία τονίζει ότι βεβαίως αποχώρησαν επισκέπτες εξαιτίας κλιματικών φαινομένων.

«Να αποχωρήσουν ελάχιστα έως σπάνια. Πιο πολύ να ακυρώσουν κάποια κράτηση λόγω πυρκαγιών το οποίο έχει γίνει συχνά». Σ15

Ζήτηση τουριστικού προϊόντος

Επιχειρήθηκε να διερευνηθεί το θέμα της μείωσης ή όχι των τουριστών στην περιοχή και των διανυκτερεύσεων αν αυξήθηκαν ή μειώθηκαν ανα τουρίστα/επισκέπτη και τα άτομα του δείγματος απάντησαν όσον αφορά την μείωση ή όχι των τουριστών ή των διανυκτερεύσεων ότι: ένα ποσοστό λίγο παραπάνω από το ένα τρίτο θεωρεί ότι δεν μειώνονται οι ροές, ωστόσο μειώνονται οι διανυκτερεύσεις. Οι υπόλοιποι θεωρούν ότι δεν υπάρχει περιορισμός του όγκου των τουριστών αντιθέτως αυξάνεται.

«Καθότι είναι ένας οικονομικός προορισμός κοντά στην Αθήνα, ο τουρισμός έχει αυξηθεί, αλλά κυρίως τα Σαββατοκύριακα. Οπότε ο αριθμός έχει αυξηθεί, αλλά έχει μειωθεί ο χρόνος παραμονής. Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζει η κίνηση στις ταβέρνες της περιοχής»Σ6

«Ο τουρισμός τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί, ωστόσο παρατηρείται ότι ο χρόνος παραμονής τους είναι μειωμένος. Ο λόγος ωστόσο είναι οικονομικός και δεν παίζει ρόλο η κλιματική αλλαγή»Σ13

Κόστος από την κλιματική αλλαγή

Η απάντηση που λήφθηκε όταν ζητήθηκε να εκτιμήσουν το κόστος εάν για λίγες μέρες έκλεινε η επιχείρηση λόγω κλιματικής αλλαγής κάποιοι θεωρούν ότι θα είχαν

ελάχιστη ζημιά άλλοι θεωρούν ότι μέχρι τώρα δεν παρατηρήθηκε κάτι τέτοιο θεωρούν βέβαια ότι θα υπήρχε μεγάλη ζημιά γινόταν ένας μάλιστα το κοστολόγησε στα 2.500€ τη μέρα.

«Η παραλία σταματά να λειτουργεί μόνο τις μέρες με έντονες βροχοπτώσεις ή άνεμους. Εάν τα φαινόμενα αυτά κρατήσουμε για πάνω από βδομάδα τότε μιλάμε για σημαντικές ζημιές. Άσχετος μήνα. Ναι εννοείται ότι πιο μεγάλη θα είναι η ζημιά τον Αύγουστο εάν συμβεί αυτό παρά τον Σεπτέμβριο, αλλά και πάλι .. προς το παρόν τα έντονα καιρικά φαινόμενα κρατάνε κατά μέσο όρο 2-3 μέρες. Και αθροιστικά στους 5-6 μήνες περίπου που κρατάει η καλοκαιρινή σεζόν χοντρικά θα συμβούν 7-10 μέρες. Οι μέρες αυτές με "κακό καιρό" τείνει να είναι τέλη Ιουνίου με αρχές Ιουλίου» Σ3

«Αυτό που απάντησα και προηγουμένως, το μαγαζί δεν σταματά λειτουργεί διότι δεν είναι μόνο η παραλία αλλά και το εστιατόριο . Άρα σε περίπτωση με έντονα καιρικά φαινόμενα δουλεύουμε μόνο με όσους έρθουν υπό αυτές συνθήκες.. η προσέλευση είναι μικρότερη εννοείται άρα έχουμε ζημιά..» Σ8

«Όχι στα 25 αυτά χρόνια λειτουργίας του ξενοδοχείου δεν έχει συμβεί κάτι τέτοιο, αλλά φαντάζομαι εάν γινόταν το κόστος θα ήταν αρκετά μεγάλο και καταστροφικό εάν γινόταν μήνες με μεγάλη τουριστική έλευση όπως τον Αύγουστο» Σ8

«Το κόστος ανέρχεται στις 2.500 αν υπολογίσει κανείς ενδεχόμενες ζημιές στο εξωτερικό του μαγαζιού, τις προμήθειες και τα απολεσθέντα κέρδη»Σ12

2. Επικρατούσες συνθήκες και βιωσιμότητα στο μέλλον

Επιρροή της κλιματικής αλλαγής

Οι τουριστικές έρευνες στη Γερμανία κατέδειξαν ότι ο καιρός και το κλίμα είναι παράγοντες που διαδραματίζουν ιδιαίτερα σοβαρό ρόλο όταν προσπαθούν οι υποψήφιοι επισκέπτες να αποφασίσουν για τον προορισμό των διακοπών. Επίσης η τιμολόγηση, η γειτνίαση με αεροδρόμια και το τοπίο είναι μερικοί έτεροι παράγοντες που επιδρούν στην λήψη απόφασης (Rasoolimanesh et al, 2017). Η έρευνα τονίζει ότι προτιμούν οι επισκέπτες ηλιόλουστο ζεστό καιρό με άνεμο και ελάχιστες βροχοπτώσεις. Αυτοί που επιλέγουν παραλία ψάχνουν πιο θερμά κλίματα σε αντίθεση με τους λάτρεις του βουνού (Scottetal, 2008).

Τα άτομα του δείγματος πιστεύουν ότι κάποιοι παράγοντες επηρεάζουν στην επιλογή ενός τουριστικού προορισμού όπως η θερμοκρασία, η ξηρασία, η αέρια ρύπανση, η αύξηση της στάθμης της θάλασσας, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και η συχνότητα τους και τα αεροαλλεργιογόνα. Οι επιρροές μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές. Κατά βάση θεωρούν ότι κάποιοι παράγοντες είναι αρνητικοί για τον τουρισμό και για την επιλογή προορισμού. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα είναι αποτρεπτικός παράγοντας για όλους, η ρύπανση επίσης. Ωστόσο ένα καλό ποσοστό των ατόμων της έρευνας θεωρούν ότι κάποιοι παράγοντες δεν είναι αρνητικοί, αλλά είναι θετικοί για τον τουρισμό. Παραδείγματος χάρη η θερμοκρασία. Σχεδόν ένας στους τρεις θεωρεί ότι η θερμοκρασία διαδραματίζει θετικό ρόλο στον τουρισμό και η άνοδος της θερμοκρασίας είναι για αυτούς ευκαιρία να βγάλουν λεφτά. Συνάδει δε αυτή η άποψη με την έρευνα του Scott et al, (2008). Επίσης ο Basu (2017) διερευνήσε τις τουριστικές τάσεις και τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η αύξηση των καλοκαιρινών θερμοκρασιών αυξάνει τον διεθνή και τον εγχώριο τουρισμό και υποστηρίζει την άποψη αυτής της μερίδας των ατόμων του δείγματος. Κατά τους Fang et al, (2018) όταν παρατηρείται άνοδος της θερμοκρασίας ταυτόχρονα αυξάνονται τα οφέλη των καταναλωτών και ο αριθμός των ταξιδιών κατ' έτος.

Ωστόσο υπάρχουν και άτομα που θεωρούν ότι η αύξηση της θερμοκρασίας τους επηρεάζει αρνητικά στο επάγγελμά τους στον τουρισμό.

«Όσο αυξάνεται η θερμοκρασία ο κόσμος αναζητάει είτε παραθαλάσσιους προορισμούς είτε χειμερινούς οπότε αυξάνεται η ζήτηση για καταλύματα στις περιοχές αυτές. Η αύξηση της ξηρασίας δεν επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την επιλογή ενός προορισμού. Η αύξηση της αέριας ρύπανσης παίζει σημαντικό ρόλο και ωθεί τους ανθρώπους με επιλέγουν προορισμούς στη φύση και όχι αστικά κέντρα. Η αύξηση της στάθμης της θάλασσας είναι αποτρεπτικός παράγοντας στην επιλογή τουριστικού προορισμού. Η συχνότητα και σφοδρότητα καιρικών φαινομένων είναι ένας παράγοντας σημαντικός στην επιλογή προορισμού. Η αύξηση αλλεργιογόνων επιδρά εξίσου στην επιλογή ενός προορισμού και αποτρέπει την προσέλκυση τουριστών». Σ1

«Η επιρροή που ασκούν οι παραπάνω παράγοντες είναι μεγάλη όσον αφορά την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού» Σ2

«Η αύξηση της θερμοκρασίας ισοδυναμεί με περισσότερη δουλειά και κέρδη για όλες τις επιχειρήσεις της περιοχής. Η ξηρασία επηρεάζει αρκετά η στάθμη της θάλασσας δεν έχει κάποια επιρροή είναι ουδέτερη και τα υπόλοιπα όπως προείπα μόνο κακό μας κάνουν»Σ3

«Η αύξηση της θερμοκρασίας είναι αυτό που επιζητούμε και το μόνο που μας κάνει να έχουμε αυξημένη κίνηση όλες τις μέρες το καλοκαίρι, τα υπόλοιπα ελάχιστα έως καθόλου, είναι σπάνια φαινόμενα για την περιοχή μας»Σ5

«Η αύξηση της θερμοκρασίας και η ξηρασία συμβάλλουν θετικά στον τουρισμό αντίθετα η αύξηση της αέριας ρύπανσης και η συχνότητα των φυσικών καιρικών φαινομένων μπορεί να σε οδηγήσουν σε ζημιά.» Σ6

«Όλοι αυτοί οι προαναφερθέντες λόγοι επηρεάζουν πάρα πολύ τον τουρισμό»Σ8

«Θεωρώ ότι αύξηση θερμοκρασίας καθώς και οι αύξηση της συχνότητας καιρικών φαινομένων επηρεάζει αρνητικά μία επιχείρηση»Σ9

«Όλα αυτά αύξηση θερμοκρασίας, αύξηση στάθμης θάλασσας, ξηρασία, αύξηση αέριας ρύπανσης, επηρεάζουν πολύ. Η αύξηση της σφοδρότητας και της συχνότητας των καιρικών φαινομένων και η αύξηση των αλλεργιογόνων επηρεάζουν λίγο» Σ10

«Η αύξηση της θερμοκρασία επηρεάζει πολύ η ξηρασία αρκετά η αέρια ρύπανση πολύ αύξηση στάθμης θάλασσας πολύ τα καιρικά φαινόμενα πολύ και τα αεροαλλεργιογόνα αρκετά»Σ11

«Η αύξηση της στάθμης παίζει καταλυτικό ρόλο σε παραθαλάσσιες περιοχές όπου διαβρώνεται το τοπίο και αναστέλλεται η δραστηριότητα ορισμένων επιχειρήσεων. Η ξηρασία επίσης επιδρά στην επιλογή προορισμού εάν αλλοιώνεται το τοπίο μετά από περιόδους έντονης ξηρασίας παραδείγματος χάριν σε περιοχές που υπάρχουν λίμνες. Οι έντονες αλλαγές στο κλίμα της περιοχής σίγουρα αποτρέπουν ένα επισκέπτη να επισκεφτεί ξανά την περιοχή. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα παρόλο που δεν μπορείς να τα προβλέψεις εύκολα φέρνουν σε κίνδυνο κατοίκους και τους επισκέπτες μιας περιοχής. Η διάβρωση των ακτών μειώνει την έκταση στην οποία μία επιχείρηση μπορεί να δραστηριοποιηθεί. Όσον αφορά την αλλαγή στο τοπίο είναι ένα σοβαρός λόγος που μια περιοχή μπορεί να χάσει την επισκεψιμότητα της. Πυρκαγιές οι συχνές πυρκαγιές απωθούν τους τουρίστες να επισκέπτονται τις περιοχές». Σ12

Επιρροή μακροπρόθεσμα

Τα άτομα του δείγματος πιστεύουν ότι η επίδραση που θα έχει το κλίμα στον τουρισμό της περιοχής θα είναι πολλαπλή. Δηλαδή κάποιои, ένα αρκετά καλό ποσοστό, πιστεύουν ότι δεν θα επηρεαστεί ο τουρισμός της περιοχής από το κλίμα, ένα αντίστοιχο ποσοστό θεωρούν ότι ενδεχομένως και να επεκταθεί η επισκεψιμότητα στην περιοχή εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής και κάποιои το μικρότερο ποσοστό πιστεύουν ότι ο τουρισμός θα επηρεαστεί αρνητικά και θα περιοριστεί ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή. Όπως τονίζουν:

«Πιστεύω ότι μακροπρόθεσμα δε θα μειωθεί ιδιαίτερα ο τουρισμός λόγω της κλιματικής αλλαγής, καθώς ο τουρισμός δε στηρίζεται αποκλειστικά στο κλίμα, αλλά αποτελεί πόλο έλξης η περιοχή και λόγω των ιαματικών πηγών»Σ1

«Εάν ο κόσμος διαθέτει ένα ποσό που θα του επιτρέψει να κινηθεί, δε θα το επηρεάσει η δε θα σκεφτεί την κλιματική αλλαγή»Σ6

«Ναι θα μειωθεί, εξαρτάται από περιοχή σε περιοχή και το κάθε μικροκλίμα» Σ8

«Θεωρώ ότι μακροπρόθεσμα σίγουρα ο τουρισμός θα μειωθεί λόγω της κλιματικής αλλαγής καθώς θα προκύψουν φυσικές παρεμβάσεις στην κάθε περιοχή και θα χαθεί η ομορφιά της φύσης που αποτελεί τον κυριότερο λόγο επίσκεψης τουριστών σε ένα παραθαλάσσιο μέρος». Σ10

«Θα αυξηθεί στις περιοχές μας εδώ ειδικά, λόγω της μικρής απόστασης που μας χωρίζει από την πρωτεύουσα, είναι πόλος έλξης για σύντομες μικρές εξορμήσεις τα σαββατοκύριακα» Σ11

«Θα αυξηθεί διότι συνδυάζει βουνό και θάλασσα , είναι σε προνομιακή γεωγραφική θέση μιας και βρισκόμαστε κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα»Σ14

«Όλα εξαρτώνται κατά κύριο λόγο από το οικονομικό κομμάτι. Εφόσον τα οικονομικά του καθενός του επιτρέπουν τη φυγή του σε κάποιο τουριστικό θέρετρο, τότε δε πιστεύω ότι θα επηρεαστεί από την κλιματική αλλαγή». Σ15

Προετοιμασία

Η περιοχή είτε σαν επιχειρήσεις είτε σαν πολιτεία δεν προετοιμάζονται για κάποια ακραία καιρικά φαινόμενα. Οι μετέχοντες στην έρευνα με ισχυρή πλειοψηφία των δύο τρίτων θεωρούν ότι και η πολιτεία και οι επιχειρήσεις δεν προβαίνουν σε ενέργειες προς αυτό το σκοπό και στόχο, ενώ οι υπόλοιποι θεωρούν ότι κάνουν κάποια πράγματα οι επιχειρήσεις αλλά ελάχιστα που δεν φτάνουν.

Όλοι θεωρούν ότι υπάρχει ανάγκη να αναπτυχθούν καινούργιες βιοκλιματικές υποδομές γιατί είναι προς το συμφέρον όλων επιχειρήσεων ατόμων και πολιτείας

3. Προσπάθειες αντιμετώπισης των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής

Το να καταγράφεται η κατανάλωση ενέργειας και νερού να συλλέγονται τα απορρίμματα και τα απορρίμματα τροφίμων είναι απλές κινήσεις που δεν απαιτούν μεγάλα κεφάλαια και μπορούν να βοηθήσουν πολύ. Επίσης για την κατάσταση συσκευών ενεργειακά αποδοτικών όπως ελεγκτές καρτών-κλειδιών, αισθητήρες φωτός ηλιακά φώτα, είναι πράγματα που πρέπει να διακρίνονται σε κάθε χώρο τουριστικό. Αρκετοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είχαν τη δυνατότητα να εξειδικεύσουν την απάντηση όσον αφορά τα συστήματα που μπορεί να διέθεταν οι επιχειρήσεις. Σε μία περιοχή όπου υπάρχουν πολλές μέρες ηλιοφάνειας οι ηλιακοί θερμοσίφωνες είναι επιτακτική ανάγκη να τοποθετούνται καθώς παρέχουν ζεστό νερό όλη μέρα και είναι επένδυση χαμηλού προϋπολογισμού και επιπλέον εξοικονομεί ενέργεια. Η συλλογή του βρόχινου νερού, η επαναχρησιμοποίησή του για διάφορες εργασίες στα ξενοδοχεία αφενός εξοικονομεί νερό και δεν επιβαρύνονται ιδιαίτερα. Επίσης οι ντουζιέρες και οι τουαλέτες χαμηλής ροής εξοικονομούν νερό. Η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος επίσης μπορεί να μειωθεί αν οι επιχειρήσεις επενδύσουν σε συσκευές και εξοπλισμό ενεργειακά αποδοτικό.

Η προστασία του περιβάλλοντος και η πρόληψη της κλιματικής αλλαγής και ο περιορισμός της υπερθέρμανσης το πλανήτη μπορεί να επιτευχθεί εάν περιοριστούν οι συμβατικές πηγές ενέργειας. Έτσι είναι απαραίτητη σήμερα η επένδυση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από τις επιχειρήσεις και την πολιτεία καθώς μπορούν να περιοριστούν οι λογαριασμοί και να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Ο φωτισμός η θέρμανση η ψύξη, το ζεστό νερό είναι εγκαταστάσεις ενεργοβόρες για τις επιχειρήσεις. Ο περιορισμός της κατανάλωσης της ενέργειας μπορεί να βοηθήσει τις επιχειρήσεις. Στην Ελλάδα οι ημέρες ηλιοφάνειας είναι πάρα

πολλές σχεδόν όλο το χρόνο και ο ήλιος είναι άφθονος και ελεύθερος. Τα φωτοβολταϊκά συστήματα ηλεκτρικής ενέργειας μπορούν να παρέχουν ενέργεια όλο το χρόνο με πολύ χαμηλό κοστολόγιο. Επίσης ο φωτισμός μπορεί να στηριχθεί σε φωτοβολταϊκά πάνελ καθώς προσφέρουν και τη νύχτα ενέργεια.

Έκθεση του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (CRES) αναφέρει ότι μόνο το 1% των ξενοδοχείων με τέσσερα αστέρια έχει μπει στη διαδικασία να χρησιμοποιεί ηλιακούς θερμοσίφωνες.

Οι εισηγήσεις αφορούν την χρήση φυσικού αερίου για ζεστό νερό και θέρμανσης, χρήση την ηλιακής ενέργειας μέσω ηλιακού θερμοσίφωνα, την αλλαγή του φωτισμού των χώρων απο συμβατικό σε αποδοτικό, καθώς και την χρήση πιο αποδοτικών συσκευών για την ψύξη, τα πλυντήρια και τα μίνι μπαρ (Maleviti, Mulugetta and Wehrmeyer, 2012)

Τα μέρη δίχως πόσιμο νερό ή με περιορισμένη πρόσβαση σε νερό, δεν είναι γνωστοί τουριστικοί προορισμοί, καθώς το νερό και η αφθονία του είναι σημαντική (Gössling et al, 2012). Η επάρκεια νερού και η εξασφάλισή της είναι πολύ σημαντική για τα ξενοδοχεία στην Ελλάδα, καθώς η τουριστική περίοδός της είναι και η πιο ξηρή της εποχή.

Επιχειρώντας να ανιχνεύσει καλές πρακτικές στις επιχειρήσεις ο ερευνητής προσπάθησε να ενημερωθεί για την ανακύκλωση και αν υφίσταται στις επιχειρήσεις και αν ακολουθούν αυτήν την πρακτική. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα άτομα του δείγματος δήλωσαν ότι ακολουθούν την πρακτική της ανακύκλωσης και ότι προσπαθούν όσο μπορούν και ενίοτε όσο το επιτρέπουν οι καταστάσεις.

«Η επιχείρηση μας κάνει ανακύκλωση»Σ3

«Ναι γνωρίζω.. ανακύκλωση στο εστιατόριο γίνεται.. τώρα στην παραλία καταλαβαίνετε ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο να μάθεις τον πελάτη να διαχωρίζει τα σκουπίδια του, πόσο μάλλον και για τον υπάλληλο που δεν προλαβαίνει να τα ξεχωρίσει για να τα πετάξεις σ τους σωστούς κάδους λόγω φόρτο εργασίας» Σ5

«Η επιχείρηση μας κάνει ανακύκλωση». Σ9

«γίνονται ενέργειες ανακύκλωσης καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της επιχείρησης». Σ10

«Βεβαίως και γνωρίζω και πραγματοποιείται η ανακύκλωση εντός του εστιατορίου μας». Σ11

«Προσπαθούμε όσο το δυνατότερον οι πράξεις μας να έχουν θετικό αντίκτυπο στον περιβάλλον. Για παράδειγμα εννοείται πως γίνεται ανακύκλωση προϊόντων». Σ12

Εξοικονόμηση ενέργειας

Η αύξηση της κερδοφορίας και η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι εφικτή υποστηρίζει το Center for Climate and Energy Solutions, μέσω (Emmer, 2019): Ανακύκλωση, μείωση κατανάλωσης νερού, χρήση εξοπλισμού κατηγορίας Energy Star, συμμετοχή των υπαλλήλων. Τον ενεστώτα χρόνο βέβαια επικεντρώνεται το ενδιαφέρον στον περιορισμό το κλιματικής αλλαγής και στη σημασία που παρουσιάζει, ενώ γίνεται παραδεκτό ότι είναι αναπόφευκτη μια αλλαγή (Σπιλάνης και συν. 2015). Για να περιοριστούν οι επιπτώσεις που επιφέρει στο περιβάλλον ο τουρισμός, απαιτείται να μετασχηματιστεί η κατανάλωση ενέργειας γιατί αποτελεί ζωτικής σημασίας ζήτημα, (Κρομμύδα & Οικονόμου, 2017).

Όσον αφορά την ύπαρξη και λειτουργία συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν αρνητικά θεωρώντας ότι στις επιχειρήσεις τους δεν έχουν κάτι αντίστοιχο. Ωστόσο ένα σχετικά μικρό ποσοστό ανέφεραν λαμπτήρες εξοικονόμησης ενέργειας και εξωτερικά συστήματα σκίασης. Επίσης συσκευές που απαιτούν λιγότερη ενέργεια και αναφέρθηκε και ότι υπήρχαν στην επιχείρηση διπλά τζάμια οπότε υποβοηθούσαν στην ψύξη και στη θέρμανση.

«Παράγουμε ρεύμα μέσω χρήσης φωτοβολταϊκών, όλα τα δωμάτια έχουν θερμομονώσεις και διαθέτουμε νέας τεχνολογίας συστήματα ψύξης και θέρμανσης»Σ15

«ΝΑΙ. Εξωτερικά συστήματα σκίασης, φωτισμός με λάμπες led». Σ10

«Ναι χρησιμοποιούνται συσκευές νέας τεχνολογίας και λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης». Σ6

Προσπαθώντας να κατανοήσει ο ερευνητής αν υφίσταται έλεγχος στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και με ποιον τρόπο υλοποιείται οι απαντήσεις που έλαβε

περιελάμβαναν ένα αρκετά καλό ποσοστό κοντά δύο στους πέντε που δήλωσαν ότι δεν υφίσταται κάποιος έλεγχος στην επιχείρηση. Οι υπόλοιποι ανέφεραν κάποιες πρακτικές που ακολουθούν στα ξενοδοχεία παραδείγματος χάριν χρησιμοποιούν και φωτοβολταϊκά και θερμομονώσεις ή κάποιες άλλες πρακτικές ωστόσο υπήρξαν και σκωπτικές απαντήσεις όπως παρακολουθούμε τα ρολόγια της ΔΕΗ και τους λογαριασμούς.

«Ναι μέσω της χρήσης των φωτοβολταϊκών και της θερμομόνωσης»Σ10

Βέβαια όπως υποστηρίζει η Μαλεβίτη (2011) τα ελληνικά ξενοδοχεία τεσσάρων αστερών μόνο το 15% εξ αυτών χρησιμοποιεί ηλιακούς συλλέκτες για ζεστό νερό. Ο κλιματισμός και ο φωτισμός παρατηρείται ότι είναι οι πιο δαπανηροί τομείς ενέργειας.

Σχετικά με το θέμα της ενεργειακής αποδοτικότητας τα δύο τρίτα των επιχειρήσεων δεν έχουν προχωρήσει σε κάποια παρέμβαση. Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις κάποιες πρακτικές όπως λαμπτήρες συλλέκτες του ηλιακού φωτός για να μπορούν να λειτουργούν με αυτούς το βράδυ, επίσης φωτοβολταϊκά, θερμομόνωση και ηλιακούς θερμοσίφωνες.

«Έχουμε τοποθετήσει αφυγραντήρες σε κάθε δωμάτιο»Σ1

«Ο ηλιακός θερμοσίφοντας για την παροχή ζεστού νερού και ο ηλιακός φωτισμός»
Σ12

Κατανάλωση νερού

Στο θέμα της κατανάλωσης νερού της παρεμβάσεις που επιτελέστηκαν για μείωση της κατανάλωσης και το διαχωρισμό μήπως μου η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε όχι και μόνο ο εργαζόμενος στο water park απάντησε ότι χρησιμοποιούν κάποιες συστήματα άλλοι δύο θεώρησαν ότι στην εργασία τους υφίσταται ένα σύστημα που περιορίζει τη ροή του νερού.

Δράσεις ευαισθητοποίησης

Όσον αφορά με διάφορες δράσεις και εκστρατείες από την κυβέρνηση και τους οργανισμούς για την τοπική αυτοδιοίκηση προκειμένου ευαισθητοποιηθούν και να ενημερωθούν οι κάτοικοι και οι τουρίστες για την κλιματική αλλαγή η πλειοψηφία θεώρησε ότι δεν έχουν γίνει τέτοιες δράσεις στην περιοχή ωστόσο οι άλλοι μισοί ανέφεραν ότι γίνονται κάποιες τέτοιες δράσεις συνήθως από εθελοντές μικρές όμως

περιορισμένες και ελάχιστες αν και σχετικά με την κατανάλωση νερού στην περιοχή όπως ανέφεραν δύο άτομα γίνεται τακτικά.

«Στην περιοχή μας γίνεται συχνά ενημέρωση μέσα από διάφορες ημερίδες σχετικά με την ευαισθητοποίηση για την εξοικονόμηση νερού».Σ9

«Γίνονται κάποιες δράσεις από την ομάδα εθελοντών της περιοχής για την ευαισθητοποίηση των κατοίκων ως προς τα περιβαλλοντικά ζητήματα»Σ12

«Δεν έχουν γίνει δράσεις σχετικά με την ενημέρωση πολιτών τουριστών» Σ4

Δράσεις ενάντια στην κλιματική αλλαγή

Κλήθηκαν τα άτομα του δείγματος να απαντήσουν εάν στην επιχείρηση που εργάζονται υλοποιούνται δράσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Η πλειοψηφία των συμμετέχων στην έρευνα απάντησαν ή ότι δεν παρατηρούνται τέτοιες δράσεις ή είναι τόσο ελάχιστες, σχεδόν μηδαμινές που δεν έχει αξία να τις αναφέρουν, οι υπόλοιποι θεωρούν ότι στην επιχείρησή τους υλοποιούνται δράσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

«Δεν γίνονται συχνά δράσεις για να προσαρμοστούμε στην κλιματική αλλαγή». Σ7

4.Εποχικότητα- εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Επέκταση τουριστικής περιόδου

Όταν διερευνήσαμε το θέμα της σεζόν εάν έχει επεκταθεί ή αν δεν παρατηρήθηκε καμία μεταβολή, οι περισσότεροι ένα πολύ ισχυρό ποσοστό σχεδόν οι δύο στους τρεις απάντησαν ότι έχει σχετικά μεταβληθεί με ευκρινή τρόπο. Ωστόσο υφίσταται και η αντίθετη άποψη ότι ή δεν έχει μεταβληθεί και το δήλωσαν με απόλυτο τρόπο στην απάντηση τους ή ότι μεταβλήθηκε βεβαίως αλλά, όχι ουσιαστικά, όχι ιδιαίτερα. Τα τελευταία χρόνια η εκτίμηση για τα φυσικά και τα πολιτιστικά αξιοθέατα αυξήθηκε, ωστόσο για την επιλογή προορισμού πρωταρχικός παράγοντας παραμένει η θάλασσα και η εγγύτητα αυτής. Η θάλασσα ο ήλιος και ο ζεστός καιρός παραμένουν οι βασικοί λόγοι που συρρέουν οι τουρίστες.

«Κοιτάζτε παλιά ο πιο πολύς κόσμος ερχόταν επί το πλείστον μέσα Ιουλίου με αρχές Αυγούστου.. πλέον όλους τους μήνες έχουμε σχεδόν εκατό τοις εκατό πληρότητα.. πράγμα που ναι μεν μπορεί να οφείλεται και στη ραγδαία αύξηση της θερμοκρασίας

αλλά πιο πολύ έχει να κάνει με τα οικονομικά του καθενός και το πόσες και ποιες μέρες του επιτρέπεται να αποδράσει σε παραλίες» Σ3

«Δε γνωρίζω» Σ2

«Η τουριστική περίοδος ξεκινάει τέλη Μαΐου έως και Σεπτέμβριο, δεν έχει διαφοροποιηθεί» Σ9

«Ναι έχει επιμηκυνθεί λόγω των υψηλών θερμοκρασιών από τέλη Απριλίου έως μέσα Οκτωβρίου» Σ4

Εναλλακτικός τουρισμός στην περιοχή

Επιχειρώντας να ανιχνεύσουμε την πρόοδο ή όχι του εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή θίξαμε και το συγκεκριμένο θέμα επιχειρώντας να εκμαιεύσουμε απαντήσεις. Οι συνεντευξιαζόμενοι θεωρούν σε ισχυρό ποσοστό ότι ο εναλλακτικός τουρισμός δεν έχει προοδεύσει ιδιαίτερα αυτά τα χρόνια, επιχειρείται ένα δειλό άνοιγμα ωστόσο ουσιαστικά μόνο ο θρησκευτικός τουρισμός εξαιτίας κάποιων προσκυνημάτων σημειώνει άνοδο και μάλιστα κατά το μήνα Αύγουστο όταν εντοπίζονται εορτασμοί και πανηγύρεις εκ μέρους προσκυνημάτων. Επίσης αναφέρθηκαν από ορισμένους τα ιαματικά λουτρά της περιοχής για τα οποία φημίζεται ωστόσο δεν θεώρησαν ότι έχει αυξηθεί τόσο η επισκεψιμότητα ώστε να δικαιολογείται η κρίση ότι έχει αναπτυχθεί.

«Στην περιοχή δεν έχει αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός» Σ1

«Εναλλακτικός τουρισμός με την έννοια του αγροτουρισμού, εδώ στην περιοχή μας βρίσκεται ακόμα σε πολύ πρώιμο στάδιο.. άρα όχι θα πω» Σ3

Επίσης μας διευκρίνισαν ότι για τον εναλλακτικό τουρισμό, το ένα τρίτο του δείγματος, ότι δεν γίνεται σχεδόν καμία ενέργεια ωστόσο οι υπόλοιποι θεωρούν ότι κάτι κινείται στον χώρο αυτό.

«Τα Καμένα Βούρλα ανέκαθεν θεωρούνταν προορισμός ευεξίας λόγω των ιαματικών πηγών. Το δεύτερο πλεονέκτημα είναι η κοντινή απόσταση από την Αθήνα».Σ1

«Τα θαλάσσια σπορ είναι ένας νέος πόλος έλξης για την περιοχή, κατά τ' αλλά δεν αλλάζει κάτι» Σ7

«Στη συγκεκριμένη περιοχή όπου εδρεύει το δικό μας ξενοδοχείο δεν ευδοκιμεί τόσο ο εναλλακτικός τουρισμός η τα θαλάσσια σπορ. Αντιθέτως έχουμε πάρα πολλούς πελάτες που λόγω των τοπικών εορτών τον Αύγουστο συμβάλλουν κατά αυτόν τον τρόπο στην αύξηση του θρησκευτικού τουρισμού της περιοχής»Σ15

«Στην περιοχή υπάρχουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, γίνονται θαλάσσια σπορ καθώς υπάρχει και έντονος θρησκευτικός τουρισμός καθώς υπάρχουν πολλά μοναστήρια και ιεροί ναοί». Σ8

Τα μνημεία που υπάρχουν στην περιοχή οι μισοί θεωρούν ότι υποβαθμίζονται ενώ οι άλλοι μισοί θεωρούν ή ότι δεν υποβαθμίζονται ή ότι δεν χρειάζεται τόση προσοχή για να μην υποβαθμιστούν, κάποιοι θεωρούν ότι δεν υπάρχουν μνημεία αξία λόγου στην περιοχή, δεν έχουν στην περιοχή.

«Ο κίνδυνος υποβάθμισης είναι ελάχιστος»Σ1

«Εδώ στην περιοχή όχι δε διαθέτουμε τέτοια μνημεία ιστορικής σημασίας»Σ12

ΑΠΕ (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)

Η περιοχή βέβαια γνωρίζει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειες καθώς όπως ανέφεραν η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υφίστανται παράγουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειες στην περιοχή ωστόσο δύο άτομα απάντησαν ο ένας ότι δεν γνωρίζει ο άλλος ότι δεν έχουν ευδοκιμήσει οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

«Ανεμογεννήτριες στην ευρύτερη περιοχή και χρήση φωτοβολταϊκών»Σ14

«Στην περιοχή μας υπάρχουν εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»Σ9

«Υπάρχουν πάρα πολλά φωτοβολταϊκά και ανεμογεννήτριες στην ευρύτερη περιοχή»
Σ5

5.3.Απάντηση ερευνητικών ερωτημάτων

5.3.1.Ερώτημα 1°.

Επιχειρώντας να απαντήσουμε στα ερευνητικά μας ερωτήματα ξεκινάμε από το πρώτο ερώτημα προκειμένου να αποδοθεί απάντηση στο εάν κλιματική αλλαγή

επηρεάζει τις επιχειρήσεις φιλοξενίας και των τουρισμό της περιοχής. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των υποκειμένων του δείγματος παρατηρούμε ότι μέχρι σήμερα στο τουριστικό προϊόν της περιοχής του δήμου Λοκρών δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες συνέπειες όσον αφορά την μείωση των επισκεπτών ή να διακρίνονται κάποιες ζημίες εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής.

Όπως ανέφεραν τα υποκείμενα του δείγματος η κλιματική αλλαγή παρουσιάζει κάποια απήχηση, ωστόσο πληθυσμός και οικονομική ανάπτυξη παρουσιάζουν ισχυρότερη. Τις εκφάνσεις της κλιματικής αλλαγής τις θεωρούν μια κανονικότητα η οποία υφίστατο και παλιότερα, παρατηρούν τα σημάδια όπως έντονα καιρικά φαινόμενα, αύξηση θερμοκρασίας κτλ. ωστόσο θεωρούν αρκετοί εξ αυτών ότι η άνοδος της θερμοκρασίας δεν θα τους πλήξει όπως και την περιοχή. Για ακυρώσεις και αποχωρήσεις επισκεπτών θεωρούν ότι είναι φυσιολογική και η εγγύτητα με την πρωτεύουσα δίνει ώθηση στο τουριστικό προϊόν της περιοχής, Δεν περιορίστηκαν οι ροές των επισκεπτών ωστόσο διαφαίνεται μία κάμψη στις διανυκτερεύσεις την οποία αποδίδουν σε οικονομικούς παράγοντες.

Επίσης θεωρούν καταστροφική για την επιχείρηση και την περιοχή αναστολή των τουριστικών εργασιών εξαιτίας καιρικών φαινομένων και θεωρούν ότι οι επιπτώσεις οι οικονομικές τουλάχιστον θα ήταν ισχυρές. Ανατρέχοντας στο παρελθόν θεωρούν ότι πιθανότατα δεν θα παρατηρηθούν φαινόμενα κλιματικής αλλαγής ισχυρά στην περιοχή τους, καθότι μέχρι σήμερα δεν έχουν υπάρξει έντονα.

5.3.2.Ερευνητικό ερώτημα 2ο.

Προσπαθώντας να αποκωδικοποιήσουμε τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των υποκειμένων του δείγματος όσον αφορά την βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος της περιοχής στο μέλλον, αναδείχθηκαν από την έρευνα τα εξής: θεωρούν οι εργαζόμενοι στον τουρισμό που συνέβαλαν στην έρευνα, ότι πληθώρα παραγόντων επηρεάζουν την επιλογή τουριστικού προορισμού όπως η θερμοκρασία, η ξηρασία, η αέρια ρύπανση, η αύξηση της στάθμης της θάλασσας, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, τα αεροαλλεργιογόνα. Ωστόσο εντοπίζουν και θετικές προοπτικές σε όλους αυτούς τους παράγοντες όπως τη θερμοκρασία που θα βοηθήσει στο μέλλον να αυξηθεί η τουριστική κίνηση και ζήτηση στην περιοχή, βεβαίως αρκετοί θεωρούν ότι αυτοί οι παράγοντες θα επιφέρουν μία κάμψη στην τουριστική ροή στην περιοχή. Ωστόσο

επισημαίνουν το γεγονός ότι δεν παρατηρείται κάποια σοβαρή προετοιμασία εάν ενσκήψουν στην περιοχή έντονοι κλιματικοί αρνητικοί παράγοντες.

5.3.3.Ερευνητικό ερώτημα 3ο.

Στο κομμάτι της αντιμετώπισης των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και της συνεισφοράς των επιχειρήσεων σε αυτό που τους αναλογεί, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι όπως αναφέρουν τα άτομα του δείγματος υλοποιούνται διάφορες καλές πρακτικές όπως ανακύκλωση, χρήση ρεύματος από τα φωτοβολταϊκά, έξυπνες ηλεκτρικές συσκευές φωτός, ηλιακοί θερμοσίφωνες, θερμομόνωση, ωστόσο πρέπει να προσπαθήσουν εντονότερα οι επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα της περιοχής όπως παραδείγματος χάριν οι πολλές μέρες ηλιοφάνειας που διαθέτει, να χρησιμοποιήσουν συστήματα για να εξοικονομούν ενέργεια και νερό, καθώς επιβαρύνει και την λειτουργία της επιχείρησης και το περιβάλλον. Η επένδυση είναι απαραίτητη για την εξοικονόμηση πόρων και για τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου.

Επίσης παρατηρείται μία έλλειψη σε διάφορες προωθητικές ενέργειες στο πεδίο της εξοικονόμησης περισσότερο της ενέργειας και λιγότερο του νερού, όπου παρατηρούνται κάποιες δράσεις.

5.3.4.Ερευνητικό ερώτημα 4ο:

Εποχικότητα εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Δυστάμενες είναι οι απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα καθώς η εκτίμηση τους για την τουριστική περίοδο δεν συμπίπτουν ωστόσο όλοι αναφέρονται για ένα εξάμηνο στην καλύτερη περίπτωση.

Επίσης παρατηρούνται κάποια δειλά βήματα στον εναλλακτικό τουρισμό αν και η περιοχή από παλιά δεχόταν επισκέψεις ατόμων για ιαματικό τουρισμό και θρησκευτικό τουρισμό. Καθώς στη μία περίπτωση υπάρχουν τα ιαματικά λουτρά με κορυφαίο στα Καμένα Βούρλα και διάφορες θρησκευτικές εκδηλώσεις προσκυνημάτων και πανηγύρεις.

Στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παρατηρείται επέκταση έργων που αποδίδουν ανανεώσιμη ενέργεια π.χ. αιολικά πάρκα ή πάρκα με φωτοβολταϊκά, ωστόσο πρέπει να προσπαθήσουν πιο σκληρά οι επιχειρήσεις να αναπτύξουν και αυτές στον τομέα τους και να παράγουν πράσινη ενέργεια.

Συμπεράσματα-Προτάσεις

Ο άνθρωπος πάντα προσπαθούσε να ελέγξει το φυσικό κόσμο, να τον μετασχηματίσει και να τον κυβερνήσει. Τις τελευταίες δεκαετίες η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Οι ανθρωπογενείς φυσικές καταστροφές είναι καθημερινά ως ειδήσεις στα παγκόσμια μέσα ενημέρωσης, εξαιτίας της εμφάνισης τους με ιδιαίτερη ένταση. Πληθώρα συζητήσεων υλοποιούνται προκειμένου να εξευρεθούν τρόποι για να την αντιμετωπίσουν και επιπλέον ποιοι θα χρηματοδοτήσουν αυτήν την καταπολέμηση. Οι επιπτώσεις αφορούν όλους τους ανθρώπους και όλες τις ανθρώπινες κατασκευές. Τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της ανθρώπινης παρέμβασης οι εκδηλώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι εντονότερες και πιο συχνές. Η λήψη μέτρων είναι απαραίτητη και αναπόφευκτη. Όσο γοργότερα δράσουν οι άνθρωποι τόσες περισσότερες πιθανότητες έχουν να επιτύχουν θετικά αποτελέσματα.

Στον τομέα του τουρισμού οφείλει να αποδοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη και στον βιώσιμο τουρισμό. Ωστόσο το πρόβλημα είναι πολύπλοκο και η αντιμετώπιση αντίστοιχη. Ωστόσο διερευνώντας την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό στα παράλια του Δήμου Λοκρών διαπιστώσαμε ότι η κλιματική αλλαγή επηρεάζεται από το μικροκλίμα και από την ζώνη στην οποία βρίσκεται η κάθε περιοχή. Οι περιοχές που διατηρούν κάποια πλεονεκτήματα ενδεχομένως να επιβιώσουν από τα πλήγματα που θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή. Στην περίπτωση μας οι εργαζόμενοι το πιστεύουν. Ωστόσο δεν παύουν να αναγνωρίζουν τα σημάδια της, θεωρούν ότι είναι υπαρκτή και θα επιφέρει συνέπειες, ωστόσο ελπίζουν ότι οι συνέπειες θα είναι περιορισμένες και θα μπορέσουν να συνεχίσουν στο δρόμο της ανάπτυξης.

Έτσι από τα αποτελέσματα της έρευνας θα προτείναμε να δοθεί ισχυρή σημασία στις επενδύσεις των τουριστικών μονάδων προκειμένου να συνεισφέρουν και αυτές στην

καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και να προετοιμαστούν καλύτερα για ότι συμβεί στο μέλλον. Οι επενδύσεις βεβαίως οφείλουν να γίνονται στο πεδίο της εξοικονόμησης ενέργειας και νερού κατά πρώτον καθώς είναι υπαρκτή η μεγάλη αυτών σπατάλη στον τουριστικό χώρο σε αυτό το πεδίο.

Η έρευνα δε πρέπει να επαναληφθεί σε μεγαλύτερο δείγμα προκειμένου να παγιωθούν τα αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

Akama, J. S., & Ngacho, C. (2018). *Vulnerability of Kenya 's wildlife tourism sector performance to the impacts of climate change*. A literature review.

Basu, P. K. (2017). Is sustainable tourism development possible? Broad issues concerning Australia and Papua New Guinea. *In Tourism and economic development* (pp. 140-149). Routledge.

Braun, V., Clarke, V. (2006), Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. Doi: 10.1191/1478088706qp063oa.

Change Adaptation. A Special Report of Working Groups I and II.

CHANGES IN THE MEDITERRANEAN REGION, 2019
<http://planbleu.org/en/mediterranean-climate-change-cop-22-time-action> . Πρόσβαση στις 28/11/2023.

Clarke, V., Braun, V. & Hayfield, N. (2015). *Thematic analysis*. In Smith J. (Ed.). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods (3rd ed.)* (pp. 222-248). London: Sage.

De Vita, G., & Kyaw, K. S. (2016). Tourism development and growth. development: a space-time analysis on European regions. *Region*, 4(3), 1-17.

ELSTAT, (2011). Census Building

Emmer, M., (2019). *Ecological trends impacting business in 2020 and beyond*. Vistage.

Encyclopedia Britannica. (2021). Greece - Climate.

E-unwto.org. (2008). *Climate Change and Tourism – Responding to Global Challenges* |World Tourism Organization.

Fang, Y., Yin, J., & Wu, B. (2018). Climate change and tourism: A scientometric analysis using CiteSpace. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(1), 108-126.

Farran, A., Karagiorgas, M., Drosou, V. and Mpotzios-Valaskakis, A., (2004). *Energy Saving in Hotels*. Centre for Renewable Energy Sources and Saving (Cres).

Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. (2006). *Demonstrating rigor using thematic analysis: A hubrid approach of inductive and deductive coding and theme development*, *International Journal of Qualitative Methods, Qualitative Methods*, 5(1). https://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/5_1/PDF/FEREDAY.PDF

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2013). *Food wastage footprint Impacts on natural resources*.

Gast, J., Gundolf, K. 7 Cesinger, B., (2017). *Doing business in a green way: A systematic review of the ecological sustainability entrepreneurship literature and future research directions*. *Journal of Cleaner Production*, 147, pp.44-56.

Gibson, L. J. (2019). The potential for tourism development in nonmetropolitan areas. In *Economic Adaptation* (pp. 145-164). Routledge.

Gössling, S., (2002). *Global environmental consequences of tourism*. *Global Environmental Change*, 12(4), pp.283-302.

Gössling, S., (2015). *New performance indicators for water management in tourism*. *Tourism Management*, 46, pp.233-244.

Gössling, S., Peeters, P., Hall, C., Ceron, J., Dubois, G., Lehmann, L. and Scott, D., (2012). *Tourism and water use: Supply, demand, and security. An international review*. *Tourism Management*, 33(1), pp.1-15.

Greece - Climate, 2021

Hopf, C. (2004). Research ethics and qualitative research. In U. Flick, E. von Kardorff & I. Steinke (eds). *A companion to qualitative research* (pp. 335-339). London: Sage Publications.

Howitt, D. (2010). *Introduction to qualitative methods in psychology*. Harlow: Pearson Education Limited.

IPCC (2012) Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate

IPCC, (2007): Climate Change 2007: Synthesis report. Contribution of working groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, [Core Writing Team, Pachauri, R.K. and Reisinger, A. (eds.)]. Geneva, Switzerland, 104 pp.

Jodelet P.1984. «*Representation sociales: phenomenes, concept et theorie*». Moscovici (ed) *Psychologie sociale*, Paris: PUF.

Kapera, I. (2018). Sustainable tourism development efforts by local governments in Poland. *Sustainable cities and society*, 40, 581-588.

Lee, T. H., & Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of sustainability. *Tourism*

Maleviti, E., Mulugetta, Y. and Wehrmeyer, W., 2012. *Energy consumption and attitudes for the promotion of sustainability in buildings*. *International Journal of Energy Sector Management*, 6(2), pp.213-227.

Mayaka et al, 2020 Mayaka, M., Croy, W. G., & Cox, J. W. (2020). Participation as a motif in community- based tourism: a practice perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(3), 416- 432.

Moscovici S. 1976. *Social influence and social change*, London: Academic Press,

Moscovici, S. 1984. «The phenomenon of social representations», in Farr, R.M. & Moscovici, S., (Eds.), *Social Representations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Moyle, C. L. J., Moyle, B. D., Chai, A., Hales, R., Banhalimi-Zakar, Z., & Bec, A. (2018). Have Australia's tourism strategies incorporated climate change? *Journal of Sustainable Tourism*, 26(5), 703-721.

Piaget J. 1968. *Le structuralisme*, Paris: PUF, Pelachaux & Niestle.

- Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., Ahmad, A. G., & Barghi, R. (2017). Community
- Romao, J., Guerreiro, J., & Rodrigues, P. M. (2017). Territory and sustainable tourism
- Saadi, S., Todorovic, M., Tanasijevic, L., Pereira, L., Pizzigalli, C. and Lionello, P., 2015. *Climate change and Mediterranean agriculture: Impacts on winter wheat and tomato crop evapotranspiration, irrigation requirements and yield*. Agricultural Water Management, 147, pp.103-115.
- Scott, D., Hall, C. M., & Gössling, S. (2019). Global tourism vulnerability to climate change. *Annals of Tourism Research*, 77, 49-61.
- Scott, D., McBoyle, G. and Schwartzentruber, M., 2004. *Climate change and the distribution of climatic resources for tourism in North America*. *Climate Research*, 27, pp.105-117.
- SETE. 2019. *Basic indicators of Greek tourism*. [online] Available at: <<https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/>> [Accessed 28/12/ 2023].
- Shaftel, H., 2021. *Overview: Weather, Global Warming and Climate Change*. [online] Climate Change: Vital Signs of the Planet. Available at: <<https://climate.nasa.gov/resources/global-warming-vs-climate-change/>> [Accessed 18 July 2021].
- Spandre, P., François, H., Verfaillie, D., Pons, M., Vernay, M., Lafaysse, M., ... & Morin, S. (2019). Winter tourism under climate change in the Pyrenees and the French Alps: relevance of snowmaking as a technical adaptation. *Cryosphere*, 13, 1325-1347.
- Statista, (2018). <https://www.statista.com/> (προσπελάστηκε 1/12/2023)
- Stefanica, M., & Butnaru, G. I. (2015). Research on tourists' perception of the relationship between tourism and environment. *Procedia Economics and Finance*, 20, 595-600.
- Steiger, R., Scott, D., Abegg, B., Pons, M., & Aall, C. (2019). A critical review of climate change risk for ski tourism. *Current Issues in Tourism*, 22(11), 1343-1379.
- Strategic Planning: Environmental factors in strategic planning, 2021

The Mediterranean at Climate Change COP 22: Time for Action! Διαθέσιμο στο URL:

Tsai, C. Y., Horng, J. S., Liu, C. H., & Hu, D. C. (2015). Work environment and atmosphere: The role of organizational support in the creativity performance of tourism and hospitality organizations. *International Journal of Hospitality Management*, 46, 26-35.

Tseng, F. M., & Huang, W. C. (2017). The long-term effects of tourist policy adjustments on the development of tourism in Taiwan: Consideration of time trends and Fourier component test results. *International Journal of Tourism Research*, 19(3), 349-357.

UNWTO, (2022) <https://www.unwto.org/un-tourism-news-2022> (προσπελάστηκε 1/12/2023)

Vicente-Serrano, S., Lopez-Moreno, J., Beguería, S., Lorenzo-Lacruz, J., Sanchez-Lorenzo, A., García-Ruiz, J., Azorin-Molina, C., Morán-Tejeda, E., Revuelto, J., Trigo, R., Coelho, F. and Espejo, F., 2014. *Evidence of increasing drought severity caused by temperature rise in southern Europe*. *Environmental Research Letters*, 9(4), p.044001.

Vourdoubas, J., 2019. *Estimation of Carbon Emissions due to Tourism in the Island of Crete, Greece*. *Journal of tourism and hospitality management*, 7(2).

WTO), 2001 World Tourism Organization (WTO), 2001. *Compendium of Tourism Statistics*. World Tourism Organization, Madrid.

Wttc.org. 2021. *Travel & Tourism Economic Impact* | World Travel & Tourism Council (WTTC).

YPIEN, 2014 Ministry of the Environment and Energy (YPEN), 2014. *Long-term strategy report for mobilizing investments for the renovation of the national buildings consisting of residential and commercial buildings, public and private*. Athens

Zerefos, C. & al, e., 2011. *The environmental, economic and social impacts of climate change in Greece*. Climate Change Impacts Study Committee

Zhu, H., Liu, J., Wei, Z., Li, W., & Wang, L. (2017). Residents' attitudes towards sustainable tourism development in a historical-cultural village: Influence of

perceived impacts, sense of place and tourism development potential. Sustainability, 9(1), 61.

Ιωσηφίδης, 2008

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ. Αθήνα: Κριτική

Κουτσόπουλου, 2013 Κουτσοπούλου, Α. (2013), «Δυναμική των νησιωτικών συστημάτων: Προς μία στρατηγική ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ελληνικού μικρονησιωτικού χώρου», 11ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο 2013 Ελληνικό τμήμα της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης(ERSAGR), Πάτρα, Διαθέσιμο: <http://grsa.prd.uth.gr/index.php/el/component/content/article/19%E2%80%9020ergs%20agener%20a%201gr/83%E2%80%90praktika%E2%80%90conf11>, τελευταία ανάκτηση 18/012/23

Κρομμύδα Β. και Οικονόμου Δ. 2017, «Σχεδιασμός για την Κλιματική Αλλαγή στο λεκανοπέδιο Αττικής. Χωρικές κατευθύνσεις πρόληψης και προσαρμογής για τη Δυτική Αθήνα».

Λιανοπούλου Ε. (2009), «Παράγοντες που καθιστούν τις θαλάσσιες μεταφορές στις νησιωτικές περιοχές δημόσιο αγαθό». Διπλωματική Μελέτη, Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών. Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Πειραιάς.

Λοϊζίδου Ι. Ξ., (2014), «Κλιματικές Αλλαγές- Τοπικές Δράσεις» ΑΚΤΗ Κέντρο Μελετών και Έρευνας. Ελληνικό Πανόραμα Τεύχος 72.

Μαραμαθάς, Α. Ι., & Γιαλαμάς, Ι. (2016). Παράκτιες πηγές και κλιματική αλλαγή.

Μπισκανάκη Α.(2017), «Διαχείριση παράκτιων ζωνών - περιβαλλοντική οικονομία (Βιώσιμη ανάπτυξη) - ανάγκες και μελλοντικές παρεμβάσεις» Τμήμα ναυτιλιακών σπουδών πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στη ναυτιλία, Πειραιάς.

Παπαστάμου, Σ. (1989). Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας. Αθήνα: Οδυσσέας.

Παπαστάμου, Σ. (1995). Κοινωνικές αναπαραστάσεις. Αθήνα: Οδυσσέας.

Πούλος, Σ. Ε., Πετράκης, Σ., Καλύβα, Δ., & Πουχαρίδου, Μ. (2010). Εκτίμηση της απώλειας παράκτιας γης λόγω της αναμενόμενης ανόδου της θαλάσσιας στάθμης στην παράκτια ζώνη Χαλκούτσι-Νέα Παλάτια (Νότιος Ευβοϊκός Κόλπος)=

Estimation of the loss of coastal land, due to the anticipated sea-level rise, in the case of the coastal zone from Chalkoutsi to Nea Palatia (S. Evoikos gulf). Δελτίον της Ελληνικής Γεωλογικής Εταιρίας, 44, 47-53.

Σπιλάνης, Γ., Κίζος, Θ. & Καράμπελα, Σ. (επιμ.). (2015), «Νησιωτικότητα και Βιωσιμότητα: Η περίπτωση των Νησιών του Αιγαίου», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, ISBN: 978-960-88031-2-1

Traianou, A. (2014). The centrality of ethics in qualitative research. In P. Leavy (ed.), *The Oxford handbook of qualitative research* (pp. 62-77). New York: Oxford University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Πρωτόκολλο συνέντευξης για τον τουρισμό και την κλιματική αλλαγή.

Πληροφορίες για τις επιχειρήσεις

1) Είδος επιχείρησης

A) Ξενοδοχείο/ B) Boutique/ Hotel/ Γ) Ενοικιαζόμενα δωμάτια/ Δ) Διαμερίσματα Ε) Άλλο (εστιατόριο-μπαρ) Γουότερ Παρκ

2) Πότε ξεκίνησε η λειτουργία της επιχείρησης ;

3) Περιοχή που βρίσκεται η επιχείρηση;

4) Σε πόση απόσταση βρίσκεται από τη θάλασσα;

6) Από πόσα κτίρια αποτελείται η επιχείρηση

7) Ποιος είναι ο αριθμός της μέσης πληρότητας της μονάδας σας κατά τους θερινούς μήνες;

8) Ποια είναι η τουριστική περίοδος της περιοχής;

Κλιματική αλλαγή-συνέπειες

9.Γνωρίζετε την έννοια της κλιματικής αλλαγής; Πιστεύετε ότι θα επηρεάσει τον τουρισμό;

10.Πόσο επηρεάζουν οι παρακάτω κλιματικοί παράγοντες για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού; (Σχολιάστε)

Αύξηση θερμοκρασίας

Ξηρασία

Αύξηση αέριας ρύπανσης

Αύξηση στάθμης θάλασσας

Αύξηση συχνότητας και σφοδρότητας ακραίων καιρικών φαινομένων

Αύξηση αεροαλλεργιογόνων

11) Πιστεύετε ότι μακροπρόθεσμα θα αυξηθεί/μειωθεί ο τουρισμός της περιοχής λόγω της κλιματικής αλλαγής; Αν ναι που το στηρίζεται;

12) Έχετε παρατηρήσει στην περιοχή:

Αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας;

Αύξηση της θερμοκρασίας;

Αύξηση της ξηρασίας;

Έντονες αλλαγές στο κλίμα της περιοχής;

Ακραία καιρικά φαινόμενα;

Διάβρωση των ακτών;

Αλλαγή στο τοπίο;

Συχνές πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή

13) Έχουν ακυρωθεί κρατήσεις λόγω ακραίων περιβαλλοντικών φαινομένων (πλημμύρες, ισχυροί άνεμοι, πυρκαγιές, κ.λπ.);

14) Έχουν αποχωρήσει πελάτες λόγω καιρικών ή άλλων κλιματικών φαινομένων; (φωτιές-βροχές-θερμοκρασία)

15) Έχει διαφοροποιηθεί η τουριστική περίοδος;

16) Έχει σημειώσει ανάπτυξη ο εναλλακτικός τουρισμός;

Μέτρα αντιμετώπισης

17) Η επιχείρηση λαμβάνει υπόψη της αρχές της αειφορίας και της βιωσιμότητας; Κάνετε ανακύκλωση στην ξενοδοχειακή σας μονάδα; (Διαχείριση, μείωση και ανακύκλωση υλικών).

18) Διαθέτετε κάποιο σύστημα εξοικονόμησης ενέργειας; Εξηγήστε.

19) Ελέγχετε την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, Αν ναι, με ποιο τρόπο;

20) Έχετε προχωρήσει σε παρεμβάσεις για αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας;

21) Έχετε προχωρήσει σε παρεμβάσεις για μείωση της κατανάλωσης νερού - Διαχείριση του μη πόσιμου νερού;

Ενέργειες

22) Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κατοίκων και τουριστών από πολιτεία και οργανισμούς;

23) Εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην περιοχή;

24) Δράσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή;

25) Προώθηση ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (θαλάσσια σπορ, τουρισμός ευεξίας, θρησκευτικός τουρισμός κτλ.).

Οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό

26) Μείωση αριθμού αφικνούμενων τουριστών ή μείωση μέσου χρόνου παραμονής τους;

27) Κόστος αναγκαστικής διακοπής προσφερόμενης τουριστικής υπηρεσίας λόγω ακραίων φυσικών φαινομένων (κόστος ευκαιρίας ή απολεσθέντα έσοδα); (αν κλείνει η επιχείρηση λόγω καταστροφών ή καιρικών συνθηκών)

28) Έργα αντιμετώπισης των φυσικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και αντιμετώπισης ακραίων γεγονότων (φράγματα, συστήματα ανακύκλησης νερού);

29) Υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης νέων καινοτόμων βιοκλιματικών υποδομών;

30) Υποβαθμίζονται πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία (μελέτη UNESCO 2007) και πιθανή καταστροφή αρχαιολογικών μνημείων;

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Abstract

Economic growth, industrialization and increased urbanization lead to global warming and climate change resulting in the depletion of natural resources and affecting basic goods required to sustain life such as the environment, health, food production and access in water. Tourism is explicitly related to the abundance of food and water, and as a result is directly affected by climate change. Rising water levels, floods, forest fires and heat waves are all a result of global warming and climate change. In tourist areas environmental pollution is affected due to tourism.

The purpose of this work was to investigate the effect of climate change on the tourism industry. A qualitative research was implemented using thematic analysis and for the collection of data a semi-structured interview was used appropriately after it was forwarded to selected people in the area of the municipality of Lokron and attempts to investigate their social representations as their lives are directly related to the tourism economy and they maintain a relationship dependence with this path purely. The results demonstrated the impact of climate change on tourism.

Key words: climate change, tourism, global warming